

Handleiding bij oefenteksten en toetsen

GROEP 7



Ontwikkeld door HCO en Expertisecentrum Nederlands

Een gezamenlijke uitgave van Bazalt, HCO en Expertisecentrum Nederlands



Uw educatieve partner



EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, relatie/verband tussen twee zinnen, voorbeeld, oorzaak, gevolg, tegengesteld, alinea, terug lezen, verder lezen, signaalwoord, verwijfswoord, kopje, hoofdgedachte, voorkennis gebruiken, tegenstelling, schrijftaal, spreektaal, synoniem, letterlijk, samenvatting, mening, slot, conclusie, soort tekst, informatieve tekst, instructieve tekst, recept, gebruiksaanwijzing, betogende tekst, argumenten, verhalende tekst, hoofdpersonen.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 1 *Eten en (niet) gegeten worden* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.



1. Start

Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en laatste zin.*

*Na 1 minuut zegt u: Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Dit doet me denken aan ...**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

- Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
- De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
- De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
- Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begripend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 1

- Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Ofwel: wat is de **relatie (het verband)** tussen deze twee zinnen? We gaan beide zinnen eens lezen. Zonder naar de antwoorden te kijken, probeer ik in mijn eigen woorden te vertellen welke relatie er is tussen de twee teksten. In de eerste zin wordt gezegd dat kikkers de meest onwaarschijnlijke kleuren hebben. In de zin daarna worden enkele **voorbeelden** van kleuren genoemd die de kikker kan hebben. Nu kijken we naar de antwoorden. Antwoord B moet het juiste antwoord zijn: de tweede zin geeft immers voorbeelden van kleuren die de kikkers waarover in de eerste zin wordt gesproken, kunnen hebben. Ik weet eigenlijk al zeker dat dit het juiste antwoord is. Toch kijk ik nog even naar de andere antwoorden. De ene zin is niet de **oorzaak** of het **gevolg** van de andere zin. En de zinnen zijn ook niet **tegen-gesteld** aan elkaar. Nu weet ik het helemaal zeker, antwoord B is het juiste antwoord.*

(Antwoord B: Zin 2 geeft voorbeelden bij zin 1.)

- Welk woord past het best op plaats 1? We lezen eerst de hele zin. Er staat 'pas op!'. Het moet dus om iets gevaarlijks gaan. We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Soms kun je bepalen of een woord in de zin hoort, omdat andere woorden niet in de zin passen. In dit geval passen alle woorden in de zin. Maar welk antwoord is hier het juiste? Als we de **alinea** nog een keer lezen, dan weten we dat het goede antwoord 'giftig' moet zijn; daar moeten de dieren voor oppassen!*

(Antwoord C: giftig).

- Waar past deze zin het best? 'Zo gevaarlijk is dat gif dus'. Hier moeten we **strategie 2** gebruiken (**Begrijp ik wat ik lees?**). Want we moeten die zin ergens toevoegen waar het goed past; het moet een logisch, begrijpelijk stukje worden. Als ik die zin lees, verwacht ik dat de zinnen daarvoor iets zullen zeggen over hoe gevaarlijk het gif is. We zetten de zin achter elke mogelijkheid. Eigenlijk zijn er twee mogelijkheden waar deze zin goed achter kan: achter antwoord A en antwoord D. Het beste antwoord is antwoord D: dat indianen de gifkikkers heel voorzichtig vangen geeft al aan dat je voorzichtig met deze dieren moet zijn, maar dat een vogel of een aap direct verlamd raken wanneer ze geraakt worden met een gifpijl, laat zien hoe enorm gevaarlijk het gif is! Je ziet hoe belangrijk het is om altijd alle antwoordmogelijkheden te bekijken en pas na goed nadenken te beslissen welk antwoord je geeft.*

(Antwoord D: Achter: "... naar beneden" (r. 11))



4. Wat betekent 'gedaanteverwisseling'? Als je het woord 'gedaanteverwisseling' kent, kun je het antwoord meteen invullen. Als je het niet weet, kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). We kunnen een stukje **terug lezen** en **verder lezen**. Het woord bestaat uit twee losse woorden 'gedaante' en 'verwisseling'. Wat gebeurt er met de gifkikker? Hij leeft eerst in het water, dan maakt hij een gedaanteverwisseling door en dan kan hij ook op het land leven. Het lijkt wel alsof de gifkikker verandert. Zou dat 'verwisseling' zijn, dat hij verandert? We bekijken de antwoorden. Antwoord A en antwoord D vallen af. De gifkikker verandert, maar wat betekent 'gedaante'? Verandert hij nu van karakter (hoe hij doet) of verandert hij van uiterlijk (hoe hij eruit ziet)? Ik denk dat zijn uiterlijk verandert. Dat lijkt me het meest logisch: doordat je uiterlijk verandert, kun je opeens in plaats van in het water op het land leven. Om er zeker van te zijn lees ik de **alinea** waarin het woord 'gedaanteverwisseling' staat nog een keer. Hier staat dat gifkikkers als ze jong zijn lijken op vissen, maar dat ze later lijken op viervoeters. Dat zijn allemaal uiterlijke kenmerken. Het moet dus wel gaan om een verandering van het uiterlijk. Het goede antwoord is antwoord C.
(Antwoord C : verandering van uiterlijk)
5. Zoek de eerste zin. Hier staat een kort verhaaltje. De zinnen staan door elkaar. We zoeken de beginzin. We zoeken de zin waarin wordt verteld om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Zo zijn zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, geen goede beginzinnen. De zinnen A, B en C zijn geen goede beginzinnen. Daar staan verwijswoorden in. Zien jullie welke? ... (ze, dat, ze). Dan blijven er nog zinnen over: D en E. Maar, ook in zin E zie ik een verwijswoord. Hier staat namelijk 'zo'n'. En 'zo'n' wil zeggen dat er in een eerdere zin al iets over (in dit geval het terrarium) is gezegd. Dan blijft er één antwoord over: D. Wie kan nu het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten?
(Antwoord D: Gifkikkers leven niet in het wild in Nederland.)
6. Welke **kopje** zou het best boven deze alinea passen? Lees de betreffende **alinea** voor. Welk kopje past het best bij deze alinea, met andere woorden: waar gaat dit stukje vooral over? Wat is eigenlijk de **hoofdgedachte** van dit stukje (**strategie 6**)? Gaat het vooral over de geboorte van de gifkikker (antwoord A)? Over de ontwikkeling van de gifkikker (antwoord B)? Over viervoeters (antwoord C)? Of over kikkervisjes (antwoord D)?
Over de geboorte van de gifkikker wordt in deze alinea niets gezegd. Er wordt wel wat gezegd over viervoeters en kikkervisjes. Maar dit zijn details. De titel moet aangeven waar het hele stuk over gaat, en dat gaat over de ontwikkeling van de gifkikker.
(Antwoord B: De ontwikkeling van de gifkikker)
7. Wat is een 'bootsmannetje'? Als je het woord al kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als je de betekenis van het woord niet weet, kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). Je leest dan de tekst ervóór en erna om te kijken of je achter de betekenis kunt komen. Je kunt daarnaast ook kijken of je bekende stukken in het woord ziet. Ik zie het woord 'boot' en het woord 'mannetje'. Zou het gaan over een mannetje op een boot? Dat zou eigenlijk vreemd zijn, de tekst gaat over gifkikkers! We lezen de tekst ervoor en erna. In de zin ervoor staat dat sommige soorten alleen diertjes eten die op het wateroppervlak leven en dan worden er (tussen haakjes) een paar voorbeelden gegeven: zoals schrijvertjes, muggenlarven en bootsmannetjes. Wat weet je nu? ... Dat bootsmannetjes op het wateroppervlak leven. Welk antwoord past daarbij? ... Dat is antwoord C.
(Antwoord C: Een diertje dat op het wateroppervlak leeft)
8. Welk woord past het best op plaats 2? Om daar achter te komen, vullen we alle woorden één voor één in en dan kijken we of er een begrijpelijke zin ontstaat (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). Hoe zouden gifkikkers heten die hun eigen kikkervisjes opeten? Geen planteneters, onderwaterdieren of ongevaarlijk, maar kannibalen. Toevallig ken ik dit woord: ik heb pas nog in de krant gelezen dat er een man was die mensenvlees at. Die noemden ze ook een kannibaal! Hebben jullie ook wel eens gehoord van een kannibaal? ... Je kunt dus ook je **voorkennis gebruiken** om een vraag te beantwoorden (**strategie 1, Dit doet me denken aan ...**).
(Antwoord B: kannibalen)
9. 'Daar zijn ze dan heel voorzichtig mee.' Waar past deze zin het best? De tekst gaat over gifkikkers, dus die 'ze' zullen de gifkikkers wel zijn. Ik vraag me af waar de gifkikkers heel voorzichtig mee zijn. Ik zet de zin achter de verschillende regels. Antwoord A past niet: er staat dat ze paren met hun soortgenoot of dat ze ze weg-jagen. Je kunt dus niet zeggen dat ze daar heel voorzichtig mee zijn! Antwoord B zou wel kunnen: ik kan me voorstellen dat ze heel voorzichtig zijn met hun eieren, zeker als de gifkikkers er maar heel weinig leggen.

Als ik de zin plaats achter antwoord C loopt het verhaal niet zo goed. Als ik antwoord D achter de zin zet, klopt dat niet. Er staat dat ze vele eieren achterlaten; dat klinkt niet alsof ze daar voorzichtig mee zijn! Het juiste antwoord is B.

(Antwoord B: Achter: "... weinig eieren." (r. 24))

10. In de zin staat maar liefst drie keer het woord 'ze'. Waar verwijzen de eerste, tweede en derde 'ze' naar in deze zin? 'Ze' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat al eerder genoemd is. Je moet dus eerst kijken in het stukje ervoor. Soms staat het ook in het stukje erna. Bij deze vraag moeten we dus niet alleen bepalen waar de eerste 'ze' in deze zin naar verwijst, maar moeten we ook aangeven waar de tweede en derde 'ze' voor staan. U leest de zin ervoor en de zin waar de vraag over gaat. De eerste 'ze' staat voor de gifkikkers, de tweede 'ze' staat voor de eieren en de derde 'ze' staat voor de kikkervisjes. Antwoord A is dus juist.

(Antwoord A: gifkikkers, eieren, kikkervisjes)

11. Waar duidt het woord 'echter' in regel 27 op? 'Echter' is een **signaalwoord**. Een signaalwoord wil je een signaal geven; een signaalwoord vertelt je wat er gaat komen. Wat komt er meestal na het woord 'echter'? ... Een **tegenstelling**. 'Echter' is **schrijftaal**. In **spreektaal** gebruiken wij vaak het woord 'maar', dat is een **synoniem** voor 'echter'. Ook het woord 'maar' geeft aan dat er een tegenstelling komt. Welk antwoord past daarbij? ... Antwoord A. Wat is de tegenstelling in deze tekst? ... In de regel ervoor staat dat de jongen moeten proberen te overleven. In de zin daarna staat dat dat niet altijd lukt: ze vallen ten prooi aan vissen en andere dieren. Ze overleven dus niet altijd.

(Antwoord A: Dat er een tegenstelling volgt.)

12. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin. Maar hier staat laatste. Lees de vraag dus altijd **nauwkeurig**. Het zoeken van de laatste zin is moeilijker dan het bepalen van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan dus eerst op zoek naar de beginzin. We zoeken de zin waarin wordt verteld om wie en wat het gaat. Zin B en E bevatten een **verwijswoord** (het). Maar ook bij antwoord A en D is niet duidelijk op welk dier de beschrijving 'het dier' en 'het beestje' slaat. Dat kan de beginzin dus ook niet zijn. De zin bij antwoord B begint met 'eerst', een **signaalwoord**. Dan moet antwoord C de beginzin zijn. Daar staat genoemd over welk dier het verhaaltje gaat, namelijk de kikker. Maar hoe gaat het verhaaltje verder? We moeten er een begrijpelijk verhaaltje van maken (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Het verhaal begint met antwoord C. Dan wordt uitgelegd waarom de kikker een heel rare jeugd heeft; hij wordt geboren in het water (A), eerst zwemt het wekenlang rond als een visje (B), dan krijgt het langzamerhand pootjes (E) en vervolgens verliest het beestje ook nog zijn staart (D). Zin D is dus de laatste zin.

(Antwoord D: En vervolgens verliest het beestje ook nog zijn staart.)

13. Wat is een 'schutkleur'? Als je het woord 'schutkleur' kent, kun je het antwoord meteen invullen. Als je het niet weet, kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). Het woord 'schutkleur' bevat twee woorden: 'schut' en 'kleur'. Het woord 'kleur' ken ik natuurlijk wel. Ik weet niet wat 'schut' betekent. Als we de tekst ervoor en erna lezen, helpt ons dat dan? ... Ja, dat helpt ons zeker! Sommige gifkikkers hebben geen felle kleuren, maar een schutkleur waarmee ze niet opvallen. Een schutkleur is dus een kleur waarmee je niet opvalt. Dat moet antwoord C zijn: een onopvallende kleur. Zo'n schutkleur beschermt je tegen andere dieren; die zien je niet.

(Antwoord C: een onopvallende kleur)

14. Wat bedoelt de schrijver met het woord 'hen'? 'Hen' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat eerder in de tekst genoemd is. We lezen de zin met 'hen' erin nog een keer en bekijken de antwoorden. Het gaat hier niet om vijanden, want dan zouden vijanden niet bij vijanden in de buurt komen. Dat klinkt een beetje vreemd. Zou het nu gaan om kleinere gifkikkers (antwoord B)? Dat klinkt ook niet logisch. Antwoord C: soorten die veel groter zijn. Ook dat antwoord klopt niet. Hier gaat het juist over andere soorten, die grotere soorten stonden in de regel daarvoor. Gaat het dan om kikkers die stinken (antwoord D). Ik zie dat niet **letterlijk** staan. Maar er staat wel 'soorten die een vieze geur verspreiden'. Dat betekent ongeveer hetzelfde. Het moet dus antwoord D zijn.

(Antwoord D: kikkers die stinken)



15. Wat vertelt het woord 'kortom' je? 'Kortom' is een **signaalwoord**. Wat zou dit signaalwoord je willen vertellen? ... Je kunt in plaats van 'kortom' ook zeggen 'in het kort', of 'kort gezegd'. 'Kortom' wil dus zeggen dat er iets kort gezegd wordt. Welk antwoord past hier het beste bij? ... Antwoord A: Er volgt een **samenvatting (strategie 7)**. We bekijken voor de zekerheid ook de andere antwoorden nog even. Is er sprake van een **mening**, een **gevolg** of een **tegenstelling** in die laatste regel? ... Nee, het juiste antwoord is dus A. Het is een samenvatting van één zin. Daarom zouden we het ook wel de **hoofdgedachte** van de tekst kunnen noemen (**strategie 6**). Dit zie je heel vaak bij teksten; dat in het **slot** een soort samenvatting, hoofdgedachte of **conclusie** staat.

(Antwoord A: Er volgt een samenvatting.)

16. Wat voor **soort tekst** is dit? We gaan de antwoorden bekijken. Het zou antwoord A, een **informatieve tekst**, kunnen zijn: de schrijver geeft veel informatie over gifkikkers. Het is geen **instructieve tekst**, want er worden geen instructies gegeven, zoals bijvoorbeeld bij een **recept** uit een kookboek, of een **gebruiksaanwijzing**. Een **betogende tekst** is het ook niet: ik zie geen **mening met argumenten**. Een **verhalende tekst** is het zeker niet: er wordt geen verhaal verteld met **hoofdpersonen** en gebeurtenissen. Het goede antwoord is antwoord A.

(Antwoord A: een informatieve tekst)

17. Welke zin is niet waar? We bekijken de antwoorden. In de eerste zin wordt gezegd dat de kikkervisjes van de gifkikker niet op het land kunnen leven. Deze zin is waar, dat kunnen we lezen in de derde **alineea**. Antwoord A valt dus af. In de tweede zin wordt gezegd dat gifkikkers dieren eten die kleiner zijn dan zichzelf. Deze zin is waar, dat kunnen we lezen in regel 16 en 17. Antwoord B valt dus ook af. In de derde zin wordt gezegd dat gifkikkers altijd heel voorzichtig zijn met hun eieren. In regel 24 t/m 26 kun je lezen dat dit niet voor alle soorten geldt. Antwoord C is dus niet waar. Nu weten we het antwoord eigenlijk al, maar we gaan antwoord D ook nog even controleren voor de zekerheid. Bij D wordt gezegd dat niet alle gifkikkers felle kleuren hebben. Ook dit is waar, dat kunnen we lezen in regel 32 en 33. Antwoord C is niet waar en dus het goede antwoord.

(Antwoord C: Gifkikkers zijn altijd heel voorzichtig met hun eieren.)

18. Welk woord past het best op plaats 3? Om deze vraag goed te beantwoorden moet je weten hoe groot een kikker ongeveer is en wat de begrippen 'centimeter', 'millimeter', 'meter' en 'decimeter' inhouden. Je moet dus je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**: Wat weet ik van de lengte van kikkers? De zin waarin je het woord moet invullen geeft ook informatie. Er staat namelijk: Gifkikkertjes zijn maar ... Dat betekent dat ze klein zijn. We bekijken de antwoorden. Antwoord C en D vallen af, want kikkers van twee tot vijf meter of kilometer zijn enorm groot. Nu moeten we kiezen tussen A en B. Zouden ze twee tot vijf millimeter zijn? ... Hoe groot is dat eigenlijk? ... Dat is te klein. Het goede antwoord moet dus wel antwoord A zijn: centimeter.

(Antwoord A: centimeter)

Antwoorden

1. B
2. C
3. D
4. C
5. D
6. B
7. C
8. B
9. B
10. A
11. A
12. D
13. C
14. D
15. A
16. A
17. C
18. A

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)-vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, iets ergens uit afleiden, voorkennis gebruiken, paragraaf, paragraafnummers, tussenkopje, kopje, tabel, horizontale rijen, verticale kolommen, volgorde, schuin-gedrukte woorden, vetgedrukte woorden, signaalwoord, gevolg, oorzaak, reden, uitleg, voorbeeld, tegenstelling, samenvatting, details, verwijfswoord, inleiding, kern, slot, hoofdpersonen, zich afspelen, informatieve tekst, onderwerp, conclusie, feiten, auteur, een conclusie trekken, een mening geven, advies geven, advertentietekst, betogende tekst, betoog, argumenten.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

- Oefentekst 2 *Spanje* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.
- Indien mogelijk: Digibord om de tabellen uit de tekst te laten zien.



1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

Noem niet de titel van de tekst (*Spanje*), want daar krijgen de kinderen een vraag over.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Dit doet me denken aan ...**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 2

1. Welke **titel** zou het best boven deze tekst passen? We bekijken de antwoorden. Gaat de tekst over de Spaanse mensen? Nee, eigenlijk helemaal niet. Over het eten en drinken dan? Ja, daar gaat het wel over, maar niet in de hele tekst. Over het klimaat gaat het ook, maar niet alleen maar. Gaat de tekst over Spanje? Ja, dat staat vast. Kortom, de tekst gaat ook over eten en drinken in Spanje en het Spaanse klimaat, maar de beste titel voor de hele tekst is Spanje; dat antwoord is het meest algemeen en past hier dus het beste. De andere antwoorden kloppen maar voor een deel.

(Antwoord D: Spanje)

2. Wat voor een staatshoofd heeft Spanje? Dit is een instinker! Waar in de tekst gaat het over het staatshoofd van Spanje? ... Nergens? Dat klopt. Toch kun je het ergens uit **afleiden**. Waar in de tekst zouden we dat kunnen vinden? ... Onder 'Algemeen' gaat het over Spanje in het algemeen, laten we dat eens lezen. Lees de eerste paar regels onder dat kopje. Weten jullie het nu? Het woord koninkrijk staat vóór Spanje in de eerste zin, Spanje is dus een koninkrijk. Wie is het staatshoofd van een koninkrijk? ... Een koning of een koningin. Nu kun je het antwoord invullen. Het kan je ook nog helpen om het woord 'koninkrijk' in stukjes op te delen (**strategie 3: Woorden leren uit de tekst**). In dat woord zit namelijk het woord 'koning'.

(Antwoord A: een koning)

3. Welke munteenheid had Spanje vroeger? Dat moet ergens in de tekst staan, maar misschien kun je beter eerst je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Is het de euro? Nee, dat is de munteenheid van dit moment. De gulden dan? Nee, dat was de munteenheid van Nederland. En de dollar? Dat is de munteenheid van de Verenigde Staten. Dus dan blijft de peseta over en dat is het goede antwoord. Als je dit niet uit je **voorkennis** kunt halen, kun je natuurlijk ook nog **zoekend lezen** in de tekst. Het staat in regel 4.

(Antwoord D: de peseta)

4. Uit hoeveel paragrafen bestaat deze tekst? Wat was een **paragraaf** ook alweer? ... Een paragraaf is een stukje tekst met een **tussenkopje** erboven. Soms staan er ook nog **paragraafnummers** bij. In deze tekst zijn dat 'Algemeen', 'De grote steden', 'Eten en drinken' en 'Het klimaat'. Vier **kopjes**, dus vier paragrafen.

(Antwoord B: Uit vier paragrafen.)



5. Bekijk **tabel 1**. Welke steden hebben minder inwoners dan Malaga? We bekijken tabel 1. Tabellen moet je leren lezen. Laat indien mogelijk de tabellen bij deze tekst op het digibord zien. Benoem de **horizontale rijen** en **verticale kolommen** van de tabel. In de eerste kolom staan de nummers, in de tweede kolom de namen van de steden en in de derde kolom de inwonersaantallen. Als je wilt weten hoeveel inwoners Malaga heeft, begin je met je vinger bij Malaga en ga je naar rechts (langs de rij) naar het aantal inwoners in de derde kolom (doe dit voor). Daar kun je zien dat Malaga 566.447 inwoners heeft. Kijk eens goed. Staan de steden in de tabel in een bepaalde **volgorde**? ... De steden staan op volgorde van het hoogste aantal inwoners, naar het laagste aantal. Nu kun je gemakkelijk zien welke steden minder inwoners hebben dan Malaga. Er zijn maar twee steden die minder inwoners hebben, namelijk Las Palmas (381.123) en Córdoba (325.453). Die staan onder Malaga. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord D: Las Palmas en Córdoba)

6. Welk woord past er op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de zin voor. Met welke eetcultuur (eetgewoonten) zou de Spaanse eetcultuur in deze tekst vergeleken worden? Welk antwoord is het meest logisch? ... De Nederlandse eetcultuur, want dit is een stukje dat geschreven is in de Nederlandse taal door een Nederlandse auteur. Het zou een beetje raar zijn als je de Spaanse eetgewoonten dan ineens zou gaan vergelijken met de Mexicaanse of de Noorse. 'Catalaanse' komt trouwens van Catalonië, dat is een deel van Spanje.

(Antwoord C: Nederlandse)

7. Waarom heeft de schrijver sommige woorden in de tekst **schuingedrukt**? Om daar achter te komen, moeten we ze eerst even lezen. We gaan **zoekend lezen** naar schuingedrukte woorden: peseta, jamón serrano, chorizo, tortilla, paella, tapas, sangria. Wat hebben deze woorden met elkaar gemeen? Zijn het allemaal belangrijke woorden, onbelangrijke woorden, Spaanse woorden of Spaanse gerechten?... Het zijn zeker Spaanse woorden, dus antwoord C en D zouden allebei kunnen. Het zijn allemaal Spaanse woorden, maar zijn het ook allemaal gerechten? Let op dat je er niet in trapt: er zit ook een Spaanse drank bij: sangria! Dat betekent dat antwoord D niet het juiste is en dat antwoord C het beste antwoord is: het zijn Spaanse woorden. Alle Spaanse woorden zijn hier schuingedrukt. Er is ook nog een andere manier om woorden in een tekst extra op te laten vallen. Wie weet dat? ... Dat zijn **vetgedrukte woorden**. Het helpt als je daarop let, want dat zijn vaak belangrijke woorden. Waarom is antwoord C (Spaanse woorden) hier beter dan antwoord A (belangrijke woorden)? Het zou wel heel toevallig zijn als alle belangrijke woorden alleen maar Spaanse woorden zouden zijn. Er staan vast ook nog wel andere belangrijke woorden in de tekst. Daarom is antwoord A niet goed.

(Antwoord C: Dat zijn Spaanse woorden.)

8. Wat is paella? Misschien ken je het woord; heb je wel eens paella gegeten. Dan kun je nu je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Als je het woord niet kent, welke strategie kun je dan gebruiken? ... **Strategie 3, Woorden leren uit de tekst**. We lezen dan een stukje terug en een stukje vooruit om te kijken of we achter de betekenis kunnen komen. In de tekst staat: '... paella, een gerecht met rijst en vis'. Paella is een gerecht met rijst en vis. Dat is dus antwoord D. Je zou je kunnen vergissen door te kijken wat er vóór het woord staat: envelopjes, gevuld met groente en vlees, maar dat hoort bij tortilla. Je moet hier dus wel heel **nauwkeurig lezen**.

(Antwoord D: een gerecht met rijst en vis)

9. Welke zin is waar? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen** en hebt onthouden, kun je het goede antwoord misschien wel meteen vinden. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. We bekijken de antwoorden. Is Barcelona de stad met de meeste inwoners? Nee, dat is Madrid, de hoofdstad, dat zie je in de tabel en je leest het in regel 7 en 8. Drinken Spanjaarden geen wijn? Spanjaarden drinken juist graag wijn bij het eten. Dat staat in regel 23 en 24. Zijn de winters in Spanje koud? Wie weet dat nog? Lees het stukje onder 'Het klimaat'. Geen ijzig koude winters dus. Eten Spanjaarden dan twee keer warm op een dag? Ja, dat kan wel kloppen! Dat staat in de tweede alinea onder het kopje 'Eten en drinken', regel 22. Dat klopt! Dus antwoord D is juist.

(Antwoord D: In Spanje eten ze op een dag twee keer warm.)

10. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? De tweede zin begint met het woord 'daardoor'. Wat voor soort woord is dat? ... Een **signaalwoord**. Een signaalwoord vertelt je al wat er gaat komen. Wat zou er na het woord 'daardoor' komen? Ik geef een voorbeeld: 'Het regent, daardoor kan ik niet voetballen.' 'Daardoor' geeft aan dat er een **gevolg** komt. De **oorzaak** (of de **reden**) is de regen, en dat ik niet kan voetballen is het gevolg. We lezen de twee zinnen. Klopt dat hier ook? Komt er na de eerste zin een gevolg? ... Ja, sangria kun je ook maken van frisdrank in plaats van wijn, en het gevolg is dat het drankje bij kinderen ook populair

is. Het goede antwoord is dus C. We bekijken ook nog even de andere antwoorden. Is de tweede zin een **uitleg**, een **voorbeeld**, of een **tegenstelling** van de eerste zin? ... Nee, het blijft dus antwoord C.

(Antwoord C: De tweede zin geeft het gevolg van de eerste zin.)

11. Welke zin omschrijft dit stukje het best? Met andere woorden, wat is de beste **samenvatting** van dit stukje (**strategie 7**)? Om een stukje goed te kunnen samenvatten, moet je het eerst rustig lezen en bepalen wat het belangrijkste is. Dit stukje gaat vooral over het klimaat van Spanje, dus moet er in het antwoord iets over de klimaten in Spanje staan. Welk antwoord zou het dan moeten zijn? Dat Spanje hoge bergen maar ook vlakke delen heeft (antwoord C) en dat het op sommige plaatsen weinig en op andere plaatsen veel regent (antwoord D) zijn **details**; zo vat ik niet in één zin alles samen. Antwoord A en B zouden allebei kunnen. Antwoord A is het meest volledig, daarom is antwoord A beter.

(Antwoord A: Spanje heeft drie verschillende klimaten: een Middellandse zeeklimaat, een woestijnklimaat en een zeeklimaat.)

12. Zoek de eerste zin. Alle zinnen staan door elkaar. We moeten nu op zoek naar de eerste zin. Wat is een goede beginzin? Welke zin kun je meteen goed begrijpen? Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Antwoord A en C zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. Ook D is geen goede eerste zin, want er staat 'daagt hierbij een woeste stier uit in een volle arena'. Die zin is niet te begrijpen als eerste zin omdat je niet weet waar het woordje 'hierbij' naar verwijst. Welk antwoord blijft over? Antwoord B is de beginzin van dit verhaaltje. Wie kan het verhaaltje nu helemaal afmaken?

(Antwoord B: Spanje staat bekend om het stierenvechten.)

13. Bekijk **tabel 2**. In welke maanden schijnt de zon het meest? Laat de tabel indien mogelijk op het digitale bord zien. Hoeveel **kolommen** en **rijen** heeft deze tabel? ... Vier kolommen en 13 rijen. In de eerste kolom staan de maanden, in de tweede kolom zie je de gemiddelde temperatuur, in de derde kolom zie je het aantal uren zon per dag. En in de vierde en laatste kolom zie je het aantal dagen regen. De vraag is 'In welke maanden schijnt de zon het meest?' In welke kolom moeten we dan kijken? ... In de derde kolom; daar staat boven: 'Aantal uren zon per dag'. Als we met onze vinger naar beneden gaan in die kolom (doe dit voor), waar staan dan de meeste uren zon? ... Het hoogste getal is 11. Dat staat er twee keer. Bij welke maanden hoort 11? We gaan met onze vinger van 11 naar de maand die erbij hoort. Waar komen we uit? ... Bij juli en augustus. Dat is dus antwoord C.

(Antwoord C: juli en augustus)

14. Bekijk **tabel 2**. In welke maand regent het het minst? In welke **kolom** gaat het over regen? ... In de vierde en laatste kolom. We zoeken naar de minste regen, dus naar het laagste getal, dat is 3. Nu gaan we met onze vinger van de 3 naar de maand die erbij hoort (doe dit voor). Waar komen we uit? ... In juli. Dat is antwoord C.

(Antwoord C: juli)

15. Bekijk **tabel 2**. Wat is niet waar? We bekijken de antwoorden. Antwoord A klopt, dat kun je zien in de tweede **kolom** van de tabel. Antwoord B lijkt wel te kloppen. Antwoord C lijkt op B maar is toch anders. Dat is raar. Ik lees even verder. Antwoord D klopt ook. Nu moet ik kiezen tussen B en C. Welke is niet waar? Wat staat er in de derde kolom? Zou dat het aantal uren zijn dat de zon per maand schijnt? ... In de hete zomermaanden, zou de zon dan maar 11 uur per maand schijnen? Als je je eigen **voorkennis gebruikt (strategie 1)**, weet je het antwoord wel. ... Nee, dat kan niet kloppen, in de zomer schijnt de zon veel langer. Wat er in die kolom staat, zijn de uren per dag. Het staat ook bovenin bij de kopjes van de tabel: aantal uren zon per dag. Antwoord C klopt dus niet, en daarom is dat het goede antwoord.

(Antwoord C: In januari schijnt de zon 4 uur, de rest van de maand is het bewolkt.)

16. Waar begint en eindigt de kern van deze tekst? Een tekst heeft vaak een **inleiding**, een **kern** en een **slot**. In de inleiding staat vaak wie de **hoofdpersonen** zijn en waar het verhaal **zich afspeelt** (bij een verhaal). Bij een **informatieve tekst** staat in de inleiding vaak wat het **onderwerp** is. In het slot wordt vaak een **samenvatting** gegeven of een **conclusie**. De kern is meestal het grootste stuk in het midden en daarin staan de gebeurtenissen van het verhaal, of de belangrijkste **feiten** bij een informatieve tekst. Als je dit weet, kun je dan aangeven in de tekst waar de kern begint? ... Dat is ná de algemene inleiding, dus op regel 6. En waar houdt de kern op en begint het slot? Regel 35 en 36 zijn duidelijk de slotregels. Dus daarvoor houdt de kern op. Welk antwoord past daarbij? ... Dat is antwoord B.

(Antwoord B: De kern begint op regel 6 en eindigt vóór regel 35.)



17. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de beginzin van het verhaaltje. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Welke zin kun je goed begrijpen als beginzin? ... Dat is alleen zin D. Welke zin past daarachter? ... Zin B en E passen niet, maar A en C zouden kunnen. Welke past er het best achter? ... Dat is zin A. Want C past weer achter A. Andersom past het niet: A achter C. Nu hebben we D, A, C. Welke zin past daarachter, B of E? Dat is zin E. Dan blijft als laatste zin over antwoord B.

(Antwoord B: Best moeilijk dus om als Nederlander Spaans te leren spreken.)

18. Wat vertelt het woord 'vanwege' je? 'Vanwege' is een **signaalwoord**. Welke signaal geeft het je? Wat gaat er komen als je het woord 'vanwege' leest? We lezen de twee zinnen en bekijken de antwoorden. Antwoord C en D zijn duidelijk niet goed. Nu moeten we kiezen tussen A en B. Volgt er een reden? We kijken in de tekst. Ja, want hoe komt het dat veel mensen Spanje een ideaal vakantieoord vinden? ... Wat is daarvan de **reden**? ... Het lekkere eten en het warme klimaat! Dus antwoord A is juist. Antwoord B is verkeerd om, want het **gevolg** staat in het eerste deel van de zin, en niet in het tweede stukje.

(Antwoord A. Er volgt een reden.)

19. Wat doet de **auteur** hier? We bekijken de antwoorden. **Trekt** ze (de auteur is een vrouw!) **een conclusie** (antwoord A)? Dat zou kunnen. Geeft ze haar **mening** (antwoord B)? Nee, ze heeft het wel over de mening van veel mensen, maar vertelt niet haar eigen mening. Daarom is D ook niet goed. Ze zegt alleen dat veel mensen Spanje ideaal vinden maar ze zegt niet wat zij zelf vindt. Geeft ze een **advies** (antwoord C)? Zegt ze dat iedereen naar Spanje moet gaan? ... Nee, ook dat niet. B, C en D kloppen dus zeker niet. Dus dan blijft antwoord A over: Zij trekt een conclusie. Ze heeft eerst informatie gegeven over Spanje, over het eten en het warme klimaat en nu concludeert ze dat veel mensen daarom graag in Spanje op vakantie gaan.

(Antwoord A. Zij trekt een conclusie.)

20. Waarom heeft de **auteur** deze tekst vooral geschreven? Wat is de bedoeling van de auteur, de schrijver? We bekijken de antwoorden. Heeft de schrijver deze tekst geschreven omdat zij een vakantie naar Spanje wil verkopen (antwoord A)? ... Nee, het is geen **advertentietekst**. ... Wil zij informatie geven (antwoord B)? Ja, het is toch wel vooral een **informatieve tekst**. We kijken voor de zekerheid nog even naar de andere antwoorden. Wil ze een spannend verhaal vertellen (antwoord C)? Nee, het is geen verhaal met **hoofdpersonen** en spannende gebeurtenissen. Of wil ze haar **mening** geven (antwoord D), zoals in een **betogende tekst**. In een **betoog** zeg je je eigen mening en je bedenkt er **argumenten** bij. Nee, het is ook geen betoog. Het juiste antwoord is dus B.

(Antwoord B: De auteur wil informatie geven over Spanje.)

Antwoorden

1. D
2. A
3. D
4. B
5. D
6. C
7. C
8. D
9. D
10. C
11. A
12. B
13. C
14. C
15. C
16. B
17. B
18. A
19. A
20. B

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: titel, illustraties, globaal lezen, nauwkeurig lezen, hoofdgedachte, samenvatting, signaalwoord, verwijswoord, terug lezen, vooruit lezen, verbanden leggen in de tekst, zoekend lezen, alinea, letterlijk, voorkennis gebruiken, tegenstelling, gevolg, oorzaak, voorbeeld, letterlijk taalgebruik, figuurlijk taalgebruik, inleiding, kern, slot, soort tekst, betogende tekst, betoog, mening, argumenten, instructieve tekst, instructietekst, gebruiksaanwijzing, recept, verhalende tekst, hoofdpersonen, informatieve tekst, feiten.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 3 *De nachten van de jonge papegaaiduikers* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.



1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit. **Noem niet de titel** van de tekst, want bij vraag 1 moeten de kinderen de titel kiezen.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie** en lees de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). Misschien weet je ook al iets over het onderwerp (**strategie 1**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 3

1. *Welke **titel** past het best boven deze tekst? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet je eerst de hele tekst gelezen hebben. En dan moet je bepalen wat het belangrijkste is van de tekst. Waar gaat het vooral over, wat is de **hoofdgedachte (strategie 6)**? ... Het gaat vooral over papegaaiduikers. Antwoord B en C vallen dus af want daar komen de papegaaiduikers niet in voor. Nu moeten we nog kiezen tussen A en D. Welke titel past het best bij de tekst, is de beste hoofdgedachte? ... Antwoord D.*
(Antwoord D: De nachten van de jonge papegaaiduikers)
2. *Zoek de eerste zin. Je ziet hier een soort **samenvatting** van de tekst. Alle zinnen staan door elkaar. We moeten nu op zoek naar de eerste zin. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. In de zinnen A en B staan verwijswoorden die verwijzen naar een vorige zin ('hiervan' en 'dat'), dus die vallen af. Staat in zin C alle informatie die je nodig hebt om het te begrijpen? ... Ja, dus zin C kan goed zijn. Zin D begint met een signaalwoord (bovendien) en in zin E weet je niet wie 'deze vogels' zijn. Dus alleen zin C is een goede beginzin. Wie kan het verhaaltje helemaal in de goede volgorde vertellen?*
(Antwoord C: Het eiland Heimaey wordt jaarlijks bezocht door papegaaiduikers.)
3. *Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Zien jullie alvast een paar antwoorden die zeker fout zijn? ... C en D. Dus we moeten kiezen tussen A en B. A zou wel kunnen, dat woord past in de zin, maar B is toch beter, want dat antwoord is duidelijker.*
(Antwoord B: papegaaiduiker)



4. Wat bedoelt de auteur met het woord 'er' in regel 11? 'Er' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal (niet altijd) naar iets dat in een vorige zin al genoemd is. We moeten dus een stukje **terug lezen** en als dat niet helpt een stukje **vooruit lezen**. Je moet dus **in de tekst een verband gaan leggen (strategie 5)** tussen het verwijswoord 'er' en de woorden die bij dit woord horen. Wat bedoelt de schrijver met 'er eieren te leggen'? Waar leggen ze hun eieren? We lezen regel 10 en 11. Daar staat het. Nu bekijken we de antwoorden. A, B en C kunnen alle drie maar welk antwoord is het beste? ... Dat is antwoord C. A en B zijn minder volledig. Je moet altijd het beste, meest volledige antwoord kiezen.
(Antwoord C: Halla's eiland en andere onbewoonde eilanden in de buurt.)
5. Waarom komen de papegaaiduikers elk jaar naar Halla's eiland volgens de tekst? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen**, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. Aan het eind van **alineea 2** staat er iets over (regel 11 en 12). Het juiste antwoord is dus A. Waarom is D niet goed? Ik heb op het eind gelezen dat die rotsen zo handig zijn voor de jonge vogels. ... Toch is dat antwoord niet goed, want in de vraag staat 'volgens de tekst'. Dat betekent dat **letterlijk** in de tekst moet staan waarom ze elk jaar komen. En dat staat in regel 11 en 12. Daarom is antwoord D niet goed en A wel.
(Antwoord A: Omdat ze daar eieren kunnen leggen en jongen groot kunnen brengen.)
6. Waar past deze zin het best? We gaan deze zin op iedere plaats invoegen, en kijken waar deze het best past. Het moet goed passen, het stukje moet samen met die nieuwe zin een begrijpelijk stukje worden (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Achter welke zin kunnen we deze zin het best plaatsen? Het moet op een plek zijn waar het over de jongen gaat. Bij A en B gaat het daar niet over, dus die vallen af. C zou wel kunnen. Voor de zekerheid proberen we D nog even. Nee, dat gaat over kartonnen dozen. Het goede antwoord is dus C.
(Antwoord C: Achter: "... te voeden." (r.16))
7. Wat gebeurt er tijdens de nachten van de jonge papegaaiduikers? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen**, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. Het antwoord staat in het midden van de derde **alineea** (regel 17 en 18). Het goede antwoord is dus B.
(Antwoord B: De jonge papegaaiduikers proberen voor het eerst te vliegen.)
8. Waarnaar verwijst 'ze' in regel 14? 'Ze' is ook weer een **verwijswoord**. Je moet dus weer **in de tekst een verband gaan leggen (strategie 5)** tussen 'ze' en de woorden die ergens anders in de tekst staan en die bij dit woord horen. Wie wordt er met 'ze' bedoeld? We **lezen** een stukje **terug**. Het antwoord staat in de regel ervoor: Halla en haar vrienden. Dat is dus antwoord C.
(Antwoord C: Halla en haar vrienden)
9. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A begint met een verwijswoord: daar. Je weet niet wat dat is, dus dit is geen goede beginzin. Zin B zou wel kunnen. Maar we bekijken voor de zekerheid zin C, D en E ook nog even. Nee, het blijft zin B, dat is de beste beginzin. Welke zin past daar het beste achter? ... Zin A hoort erachter, dat weet je door het woord 'daar'. Dan komt zin E, want in A gaat het over partner en in E over paartjes, dat volgt op elkaar. Je moet hier ook je kennis van de tekst en je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Als ze een partner hebben gevonden, wat doen vogels dan? ... Eieren leggen. Dat is dus zin C. Als laatste zin blijft dan over zin D.
(Antwoord D: Als de eieren uitkomen, vliegen de ouders af en aan met vis.)
10. Wat kun je afleiden uit het woord 'hoewel' in regel 18? 'Hoewel' is een **signaalwoord**. Een signaalwoord vertelt je wat er gaat komen. Als je het woord 'hoewel' ziet staan, wat volgt er dan meestal? We lezen de antwoorden. Staat er een **tegenstelling** in de zin? Een **gevolg**? Een **voorbeeld**? Een **oorzaak**? ... Juist, er staat een tegenstelling in de zin. Uit het woord 'hoewel' kun je dus afleiden dat er een tegenstelling aankomt. Voorbeeldzin: Ik ga buiten spelen, hoewel het regent. Wie kan ook zo'n zin bedenken? ... Antwoord A is dus goed.
(Antwoord A: In de zin staat een tegenstelling.)

11. Waarom gaat Halla kartonnen dozen klaarzetten? Als je de hele tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen** en goed hebt begrepen, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen** of je er iets over kunt vinden. Onderaan **alinea 3** gaat het voor het eerst over die kartonnen dozen (regel 19 en 20), maar er staat niet bij waarom ze die klaar moet zetten. Dat lees je pas veel later in het verhaal. Het staat pas in regel 41 en 42! Antwoord D is dus goed. Het antwoord op deze vraag staat dus pas vier alinea's later. Dat doen schrijvers wel vaker. Dan noemen ze iets en leggen ze het pas later uit. Waarom zouden ze dat doen? ... Om de lezer nieuwsgierig te maken!

(Antwoord D: Zodat ze de papegaaiduikers die in het dorp landen, erin kan stoppen.)

12. In welke zin is sprake van **figuurlijk taalgebruik**? Figuurlijk taalgebruik is taalgebruik dat je niet **letterlijk** moet nemen, bijvoorbeeld 'zij is het zonnetje in huis'. Dat betekent natuurlijk niet dat ze echt een zon is, want daar is er maar één van. Het betekent dat ze altijd vrolijk en opgewekt is. Maar de schrijver wil dat op een andere manier zeggen. In welke zin in de tekst is er ook sprake van figuurlijk taalgebruik? Dat moet zin B zijn, want er ligt niet echt letterlijk een deken van bloemen over de nestplaatsen.

(Antwoord B: In: "Tegen augustus ... de nestplaatsen." (r. 22 en 23))

13. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een verhaaltje van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden in zitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. In zin A staat het verwijswoord 'ze'. Je weet niet wie dat zijn, dus dat is geen goede beginzin. In zin B staat geen signaalwoord of verwijswoord, maar toch is het geen goede beginzin, want je weet niet wie 'de vogels' zijn. In zin C staat ook 'ze'. In zin D staat alle informatie die nodig is voor een beginzin. In zin E staat weer het signaalwoord 'dan'. Dus alleen zin D is een goede beginzin. Wie kan het verhaaltje nu verder afmaken? ...

(Antwoord D: Aan het eind van de zomer vliegen de jonge papegaaiduikers uit.)

14. Wat zouden de mensen in het dorp kunnen doen om ervoor te zorgen dat de jonge papegaaiduikers niet meer per ongeluk in hun dorp landen? Om deze vraag te beantwoorden, moeten we eerst kijken waardoor het komt dat de jonge papegaaiduikers in het dorp landen. Wie heeft dat onthouden? Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen**. Je kunt het antwoord vinden midden in de zesde alinea. Juist, omdat ze in de war raken door het licht (regel 30 t/m 32). Wat zouden de mensen nu kunnen doen om te zorgen dat de vogels niet meer in de war raken? Alle lichten uitdoen! Antwoord A is dus juist.

(Antwoord A: alle lichten uitdoen)

15. Welk woord past het best op plaats 2? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). Antwoord A zou niet logisch zijn, want in de tekst staat (in regel 37) dat honden en katten op de loer liggen. Die zijn dus gevaarlijk voor papegaaiduikers. Antwoord B zou heel goed kunnen, omdat Halla en haar vrienden in donkere hoekjes moeten zoeken. Antwoorden C en D vallen af, want ze gaan niet met messen en stokken op pad om de vogels te vinden. Antwoord B is dus goed, ze zijn gewapend met zaklampen. Wat voor soort **taalgebruik** is dit? **Letterlijk** of **figuurlijk**? ... Inderdaad, figuurlijk, want zaklampen zijn geen wapens.

(Antwoord B: zaklampen)

16. Welke zin is niet waar volgens de tekst? Wie de tekst goed heeft lezen en begrepen, weet het goede antwoord wel. Laten we de antwoorden één voor één bekijken. In de eerste zin staat dat Halla en haar vrienden de jonge papegaaiduikers helpen. Dat klopt, want ze gebruiken dozen om ze te redden. Antwoord A valt dus af. In de tweede zin staat dat de papegaaiduikers in de war raken door de lichten. Ook dat klopt. Antwoord B valt dus ook af. In de derde zin staat dat papegaaiduikers meteen kunnen vliegen als ze uit het ei komen. Dat klopt niet, want de ouders moeten heen en weer vliegen om ze te eten te geven. Het is dus antwoord C. We controleren voor de zekerheid nog antwoord D: Het IJslandse woord voor papegaaiduiker is 'Lundi'. Dat klopt ook. Alleen antwoord C klopt niet en dat is dus het goede antwoord.

(Antwoord C: Papegaaiduikers kunnen meteen vliegen als ze uit het ei komen.)



17. Waar begint de kern en waar begint het slot? Vaak heeft een tekst een duidelijke **inleiding**, een **kern** en een **slot**. De inleiding is ervoor om bijvoorbeeld algemene informatie te geven over de hoofdpersoon (bij een verhaal) of over het onderwerp (bij een informatieve tekst). De kern is het grootste deel van de tekst. Daarin wordt het verhaal verteld of er wordt informatie gegeven. Het slot is vaak een conclusie of weer een **samen-vatting** van wat er in de kern van het verhaal staat.

Laten we eens kijken waar de kern van deze tekst begint. Waar begint het eigenlijke verhaal? Is dat op regel 4, 6, of 13? Regel 13 is zeker fout, dat is al midden in het verhaal. Regel 4 is nog de **aline**a van de inleiding, dus die is ook fout. Het antwoord is dus regel 6, daar begint het verhaal. Dus of B of C is het goede antwoord.

Nu moeten we nog kijken waar het slot begint. A en D zijn al afgevallen, bij B staat regel 49 en bij C staat regel 36. Antwoord B is het meest logisch, want het slot is altijd achteraan, en regel 36 is nog midden in het verhaal. Het goede antwoord is dus B.

(Antwoord B: De kern begint op regel 6 en het slot op regel 49.)

18. Wat voor **soort tekst** is dit? Laten we de antwoorden eens bekijken. Het is geen **betogende tekst**, want het is geen **bet**oog met een duidelijke **mening** en **argumenten**. Dus antwoord A valt af. Het is ook geen **instruc-tieve tekst**, want er worden geen instructies gegeven hoe je iets moet doen. Wie kan een voorbeeld van een **instructietekst** noemen? ... (Een **gebruiksaanwijzing** bij een apparaat of een **recept** uit een kookboek). Antwoord B en C vallen dus ook af. Dan moet het wel antwoord D zijn. De tekst heeft kenmerken van twee soorten teksten. Hoe herken je een **verhalende tekst**? ... Dan zijn er **hoofdpersonen** die iets beleven. Dit gaat over Halla en haar vrienden, die beleven wel iets met die papegaaiduikers. Dus het is een **verhalende tekst**. Maar tegelijkertijd kun je het ook wel een **informatieve tekst** noemen. Waarom? ... Omdat er veel informatie gegeven wordt over de papegaaiduikers. Je leert veel nieuwe **feiten** over die bijzondere vogels in dit verhaal.

(Antwoord D: een verhalende en informatieve tekst)

Antwoorden

1. D
2. C
3. B
4. C
5. A
6. C
7. B
8. C
9. D
10. A
11. D
12. B
13. D
14. A
15. B
16. C
17. B
18. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: titel, illustraties, globaal lezen, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, voorkennis gebruiken, tabel, rijen, kolommen, kopjes, mening, feit, auteur, soort tekst, reclametekst, verhalende tekst, hoofdpersonen, gebeurtenissen, instructietekst, gebruiksaanwijzing, recept, signaalwoord, verwijswoord, bedoeling van de schrijver, hoofdgedachte, inleiding, kern, slot, samenvatting, betogende tekst, betoog, mening, argumenten, instructieve tekst, informatieve tekst.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

- Oefentekst 4 ZIPPIE Fietsverhuur met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.
- Indien mogelijk: Digibord om de tabel uit de tekst te laten zien.



1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag twee teksten lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de tekst en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Eigenlijk zijn het twee aparte teksten. Bekijk de **titels**, de **illustraties** en lees de eerste en laatste zinnen.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de teksten over gaan (**strategie 0**). Misschien weet je ook al iets over het onderwerp (**strategie 1**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de teksten goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het moeilijk? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 4

Antwoord 1 t/m 10 gaan over de tekst 'ZIPPIE Fietsverhuur'.

1. *Wat is een 'tandem'? Hoe weet je dat? We bekijken de antwoorden. Antwoord A zegt dat het in de tekst staat. We gaan **zoekend lezen**. Staat het ergens in de tekst? ... In regel 6 staat het woord tandem wel genoemd, maar staat er ook bij wat het is? ... Nee, hoe kun je dan toch weten wat het betekent? ... Hier kunnen we **strategie 0** gebruiken (**Voorspellen** aan de hand van de **titel**, **tussenkopjes** en **illustraties**). Op het plaatje kun je zien wat een tandem is, namelijk: een fiets voor twee personen. Het goede antwoord is dus D.*

(Antwoord D: Een fiets voor twee personen, dat zie je aan het plaatje)

2. *Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Je moet hier ook je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Misschien weet je al iets over een fiets. Dat kan je helpen. 21 spaken, kan dat? Wat zijn spaken? ... Is het waarschijnlijk dat er 21 spaken op een fiets zitten? Ik denk dat het er meer zijn, als je het voor- en achterwiel meetelt. 21 ventielen kan ook niet, elke fietsband heeft maar één ventiel. 21 versnellingen zou wel kunnen. Wielrenners hebben vaak fietsen met zoveel versnellingen. Als ze een hogere versnelling kiezen kunnen ze in de bergen makkelijker fietsen. Antwoord D: 'zijwieltjes' is natuurlijk fout. Het goede antwoord is dus C.*

(Antwoord C: versnellingen)

3. *Waar kunnen kinderen tot vijf jaar gebruik van maken? Om hier achter te komen, gaan we **zoekend lezen** in de tekst naar 'kinderen tot vijf jaar'. Dat kunnen we vinden in regel 12. Daarachter staat wat er beschikbaar is voor deze kinderen. In de **tabel** staat het ook nog vermeld. Welk antwoord hoort hierbij? Antwoord B is dus goed.*

(Antwoord B: kinderkarretjes)



4. Hoeveel betaalt iemand van 18 jaar als hij een halve dag een fiets huurt? We bekijken de **tabel**. (Laat indien mogelijk de tabel op het digibord zien.) Deze tabel heeft zes **rijen**, die lopen van links naar rechts, en vier **kolommen**, dat zijn de rijen die van boven naar beneden lopen. Wat staat er in de **kopjes** bovenaan de kolommen?... Fietshuur, halve dag, hele dag, per week. Als je 18 jaar bent, welke fiets krijg je dan mee? Een fiets voor volwassenen of een kinderfiets (tot 16 jaar). Een fiets voor volwassenen. Hij huurt de fiets een halve dag, in welke kolom staat dat? In de tweede kolom. Achter 'Fiets voor volwassenen' staat € 8,00. Dat is dus antwoord A.
(Antwoord A: € 8,00)
5. Hoeveel kost het als je één dag een tandem huurt? We bekijken de **tabel**. In welke **kolom** staan de prijzen voor één dag? ... In de derde kolom, want daar staat 'hele dag'. Wat kost een tandem voor de hele dag? ... Ga met je vinger van 'tandem' (in de eerste kolom) naar het bedrag dat bij 'hele dag' genoemd staat (in de derde kolom). Waar kom je uit? Bij € 18,00. Het goede antwoord is dus C.
(Antwoord C: € 18,00)
6. Hoeveel kost het als je een week een kinderkarretje huurt? We bekijken de **tabel**. In welke **kolom** staan de prijzen voor een week? ... In de vierde kolom, want daar staat 'per week'. Wat kost een kinderkarretje voor één week? ... Ga met je vinger van 'kinderkarretje' (in de eerste kolom) naar het bedrag dat bij 'per week' genoemd staat (in de vierde kolom). Waar kom je uit? Bij € 50,00. Het goede antwoord is dus D.
(Antwoord D: € 50,00)
7. In welke zin staat een **mening**? Wat is ook alweer het verschil tussen een **feit** en een mening? Een feit is iets wat vaststaat. Een mening is iets wat iemand ergens van vindt. Hoe zit het bij antwoord A? Fietsen is leuk en gezond voor iedereen, is dat een feit? Dat het gezond is misschien wel, maar is het ook voor iedereen leuk? Waarschijnlijk niet. ZIPPIE heeft ruime keuze, dat zal zo zijn als ze daar reclame voor maken. Dat is dus een feit. Ook is het een feit, volgens de tekst, dat de fietsen vervangen en onderhouden worden. Het weggeven van gratis rugzakken en helmpjes, is dat dan een mening? Nee. In welk antwoord staat dus een mening? In antwoord A, want 'leuk' is een mening; wat de één leuk vindt, vindt de ander helemaal niet leuk.
(Antwoord A: In: "Fietsen is ... voor iedereen." (r. 2))
8. Wat voor **soort tekst** is dit? Om hier achter te komen, moet je bedenken wat de **auteur** je met dit stukje tekst wil vertellen. Het is een heel positieve tekst; de auteur vertelt over de kwaliteit van de fietsen van ZIPPIE. De auteur wil graag dat je een fiets bij hem huurt. Hij maakt reclame voor zijn fietsen. Dit is dus een **reclame-tekst**. Waarom is het geen **verhalende tekst**? ... Omdat er geen **hoofdpersonen** in voorkomen en er zijn ook geen **gebeurtenissen**, er gebeurt niets. Is het een **instructietekst**? Worden er instructies gegeven hoe je iets moet doen, zoals bij een **recept** uit een kookboek, of een **gebruiksaanwijzing** bij een apparaat? Nee, ook niet. Er wordt wel wat informatie gegeven, maar het is toch vooral een reclametekst.
(Antwoord D: een reclametekst)
9. Wat had de schrijver ook kunnen zeggen in plaats van 'comfortabele'? We zoeken dus een **synoniem** voor het woord 'comfortabel'. Laten we de antwoorden invullen in de tekst en kijken of het dan logisch en begrijpelijk klinkt (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). Antwoord A: grote zadels en grote kinderkarretjes. Zou de schrijver reclame willen maken met grote zadels? Dat is niet waarschijnlijk. B: Lekker zittende zadels en lekker zittende kinderkarretjes? Dat is wel een goede **reclametekst**. Antwoord C zeker niet. En antwoord D is ook niet zo logisch. Wat je ook nog kan helpen, is kijken of je een bekend stukje ziet in het woord 'comfortabel': comfort. Wie kent dat woord? ... Wie kan een zin bedenken met comfortabel? ...
(Antwoord B: lekker zittende)
10. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een verhaaltje van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden in zitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Antwoord A, B en D zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. Hierin staan **signaalwoorden** als: maar, dus, dan ook. Daaraan kun je zien dat er nog een regel vóór moet staan. Ook E is geen goede eerste zin, want er staat 'zelfs jonge kinderen (...) maken er gebruik van'. Die zin is niet te begrijpen als eerste zin omdat je niet weet waar ze gebruik van maken. Antwoord C blijft dus over. Wie kan het verhaaltje nu helemaal in de goede volgorde zetten?
(Antwoord C: In Nederland heeft bijna iedereen een fiets.)

Antwoord 11 t/m 19 gaan over de tekst 'Route langs rivier de Nolk'.

11. Wat is de **bedoeling van de schrijver** met deze tekst? We moeten dus bekijken waarover de tekst vooral gaat, wat de **hoofdgedachte** is (**strategie 6**). Wat wil de schrijver vooral bereiken met deze tekst? We bekijken de antwoorden. Gaat het over kasteel Groendorp? Ja, wel even, maar dat is niet de bedoeling van de tekst. En de afstand? In de tekst wordt de afstand niet overal genoemd, alleen op het plaatje. De dieren op de route beschrijven, is dat dan de bedoeling van de tekst? Nee, zo vaak wordt het niet genoemd. Uitleggen welke route je moet nemen en wat er te zien is? Ja, dat is een antwoord dat bij deze tekst past. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord D: Uitleggen welke route je moet fietsen en wat er te zien is.)

12. Welke dieren kom je volgens de tekst tegen tijdens het fietsen van de route? Dat antwoord moet ergens in de tekst staan. We gaan dus **zoekend lezen**. Waar worden in de tekst dieren genoemd? In regel 30 en 34: vogels en damherten. Verder staat nergens iets over dieren. Antwoord B is dus goed.

(Antwoord B: vogels en damherten)

13. Waar kom je tijdens de route als eerste langs? We bekijken het kaartje met de route. Bovenaan het plaatje zie je het begin van de route, onderaan het einde van de route. We moeten dus kijken waar je vanaf het begin het eerst langs komt. Wat is dat? ... Kade Oudenburg. Antwoord C is dus goed.

(Antwoord C: Kade Oudenburg)

14. Welke zin is niet waar? Laten we ze één voor één bekijken. In de eerste zin staat dat de route makkelijk te fietsen is. Is dat zo? ... Ja, het staat in regel 18. In de tweede zin staat dat je eerst langs Het Moerasland komt, en dan langs Café Avondrood. Dit klopt niet, dat kun je zien op het kaartje; het is net andersom. B is dus het goede antwoord, maar voor de zekerheid controleren we C en D nog even. Volgens antwoord C moet je de rivier oversteken om in de haven van Banhuis te komen. Dat klopt, want dat staat in regel 26 t/m 28. Volgens D eindigt de fietsroute in Groendorp. Dat klopt ook. Antwoord B was dus inderdaad goed.

(Antwoord B: Tijdens de route kom je eerst langs natuureservaat Het Moerasland, en dan langs café Avondrood.)

15. Op welke regel begint de kern en op welke regel begint het slot? Vaak heeft een tekst een duidelijke **inleiding**, een **kern** en een **slot**. De inleiding is er voor om bijvoorbeeld algemene informatie te geven over de hoofdpersoon (bij een verhaal) of over het onderwerp (bij een informatieve tekst). De kern is het grootste deel van de tekst. Daarin wordt het verhaal verteld of er wordt informatie gegeven. Het slot is vaak een conclusie of weer een **samenvatting** van wat er in de kern van het verhaal staat. Laten we eens kijken waar de kern van deze tekst begint. Het gaat over een route langs de rivier. Dat staat in de titel. De eerste paar zinnen zijn nog wat algemeen en vertellen dat het een gemakkelijke route is. Dat is de inleiding. Maar op welke regel begint echt de route? ... Op regel 20. Daar begint dus de kern. Dat betekent dat er maar twee antwoorden mogelijk zijn: B en C. Waar is de kern afgelopen en begint het slot? ... De route is helemaal klaar op regel 35. Op regel 36 staat nog een afsluitende zin. Dat is het slot. Antwoord C is dus goed.

(Antwoord C: Op regel 20 begint de kern en op regel 36 het slot.)

16. Bekijk het kaartje. Hoe weet je wat de rivier is en wat de fietsroute is? Op het kaartje zie je twee slingerende lijnen die van boven naar beneden gaan. Op de één staan witte stipjes en op de andere niet. Welke lijn is nu van het fietspad en welke is van de rivier? We bekijken de antwoorden. Antwoord A klopt meteen al: Je ziet daar in dat vakje dat de fietsroute witte stipjes heeft en de rivier niet. We lezen de andere antwoorden nog even door. Nee, die zijn niet goed. Het blijft antwoord A.

(Antwoord A: Dat staat in het vakje rechtsboven op het kaartje.)

17. Wat voor **soort tekst** is dit? Om dat te weten te komen, moeten we weten wat de schrijver met deze tekst wil bereiken. Wil hij informatie geven? ... Ja, eigenlijk wel. Hij geeft informatie over de route. Maar we kijken nog even verder. Antwoord B is zeker fout, het is geen **verhalende tekst**. Het is ook geen **betogende tekst**. In een **betog** staat altijd een **mening** met **argumenten** erbij. Is het dan antwoord C: een **instructieve tekst**? De schrijver beschrijft de route: wat is er te zien en hoe moet je rijden. Hij geeft dus eigenlijk instructies? Wat is nu beter? Is het meer een **informatieve tekst** of meer een instructieve tekst? Het is duidelijk meer een instructieve tekst, antwoord C is dus juist.

(Antwoord C: een instructieve tekst)



18. Hoe kun je het woord 'veerboot' omschrijven? Als je het woord kent, kun je het antwoord meteen invullen. Zo niet, dan kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). We lezen de tekst vóór en na het woord. Met een veerboot kun je de rivier de Nolk oversteken. Welk antwoord past daar het beste bij? ... Dat is antwoord B.

(Antwoord B: Het is een boot die je naar de overkant brengt.)

19. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Welke zin is nu een goede beginzin? Dat is zin C, want die geeft meteen aan over wie het gaat en wat het onderwerp is. Welke zin past daarachter? ... Eigenlijk past alleen zin D erachter: Lekker even uitwaaien in de natuur. Die geeft aan waarom veel mensen een dagje gaan fietsen. Wat past daar weer achter? ... Dat moet B zijn, want zin A en E passen niet. Na B komt A, die past beter dan E. Dat betekent dat E de laatste zin is.

(Antwoord E: Een stel stevige fietsbenen is op zo'n fietsvakantie dan ook zeker niet overbodig.)

Antwoorden

1. D
2. C
3. B
4. A
5. C
6. D
7. A
8. D
9. B
10. C
11. D
12. B
13. C
14. B
15. C
16. A
17. C
18. B
19. E

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, hoofdgedachte, alinea, synoniemen, terug lezen, verder lezen, signaalwoord, uitleg, verklaring, verwijswoord, relatie tussen zinnen, verband tussen zinnen, voorbeeld, gevolg, tegenovergesteld, voorkennis gebruiken, bedoeling van de tekst, soort tekst, overtuigen, betogende tekst, verhalende tekst, hoofdpersonen, spannende gebeurtenissen, instructietekst, informatieve tekst.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigheden

Oefentekst 5 *Jagers van de zee* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.



1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dat soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie** en lees de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). Misschien weet je ook al iets over het onderwerp (**strategie 1**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

- Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
- De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
- De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
- Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 5

- Wat zou ook een passende **titel** kunnen zijn boven deze tekst? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moet je wel eerst de tekst helemaal gelezen hebben en weten waar het vooral over gaat, wat de **hoofddachte** is (**strategie 6**). Aan welke titel denk je dan? Is dat 'Haaien in de Atlantische Oceaan'? Nee, er wordt niet beschreven waar de haaien leven. En 'Altijd op jacht'? Dat zou kunnen, want volgens de tekst zijn haaien voortdurend op jacht (regel 28). 'Prooien van de witte haai' dan? Nee, het gaat niet alleen over de prooien van de witte haai. Kan 'Grondhaaien' ook de titel zijn? Nee, die komen maar één keer in de tekst voor. Antwoord B is misschien wel geen geweldige titel, maar dat antwoord is toch beter dan de andere antwoorden. Dus het wordt antwoord B.*
(Antwoord B: Altijd op jacht)
- Wat eten haaien vooral? We bekijken de antwoorden. Er zijn er een paar bij die misschien wel goed zijn. Om het zeker te weten gaan we **zoekend lezen** in de tekst. In de eerste **alinea** gaat het over het eten. Er staat: haaien eten voornamelijk vis. We lezen nog even verder. Veel haaien gaan ook schaaldieren niet uit de weg. Nog iets verder staat dat grote haaien ook zeeschildpadden, bruinvissen, dolfijnen, zeekoeien en robben aanvallen. In de zin erna staat ook nog dat ze af en toe een mens eten. Dus alle antwoorden zijn eigenlijk mogelijk, maar welk antwoord is het best? ... Let voor al op het woord 'vooral' in de vraag. Antwoord A is het best, want in de tekst staat: haaien eten 'voornamelijk' vis en dat betekent hetzelfde als 'vooral'. Die twee woorden zijn **synoniemen**.*
(Antwoord A: vis)
- Wat zijn 'schaaldieren'? Als je het woord kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Anders moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). We **lezen** een stukje **terug** en een stukje **verder** en kijken of we de betekenis ervan uit de tekst kunnen halen. Krabben en kreeften zijn dus schaaldieren. We bekijken de antwoorden. Zijn schaaldieren vissen met pootjes? Nee, krabben en kreeften zijn geen vissen. Zijn het dieren die vaak in een schaal op tafel eindigen? Ja, dat klopt wel, want krabben en kreeften worden veel gegeten, maar zouden ze daarom zo genoemd worden? Wat denken jullie? ... Nee, dat is niet zo waarschijnlijk. Zijn het kreeften? Ja, dat klopt wel, maar dat antwoord is niet helemaal volledig, want krabben staan er niet bij. Een zeedier met een harde buitenkant, zoals krabben en kreeften, dat is al een duidelijker antwoord! Een schaal is namelijk zo'n harde buitenkant en daarom is dit het goede antwoord.*
(Antwoord D: zeedieren met een harde buitenkant, zoals krabben en kreeften.)



4. Welk antwoord geeft de betekenis van deze zin het best weer? **Begrijp je wat je leest? (strategie 2).** Lees de zin nog eens langzaam en **nauwkeurig** over. Wat staat er eigenlijk? We bekijken de antwoorden. Welk antwoord past het beste bij de zin? Wat zou de haai doen, als er een mens overboord is gevallen? ... Dat is antwoord C. De haai heeft geen ontzag voor de mens; hij is niet bang voor een mens; hij eet hem gewoon op. (Antwoord C: Als er een mens overboord valt, eet de haai hem gewoon op.)
5. Wat past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). We lezen het stukje ervoor. Wat lijkt je een logisch antwoord? Wat zou er gebeuren met die tijgers als ze eenmaal mensenvlees geproefd hebben? Zouden ze het lekker vinden of niet? Wat denken jullie? ... Als je het niet weet, kan het woord 'totdat' je helpen. 'Totdat' is een **signaalwoord**, dat je iets vertelt. Als je dat woord tegenkomt, weet je dat er iets gaat veranderen. Tijgers eten geen mensen totdat ... Als we nu naar de antwoorden kijken, welke past dan het beste? Worden de tijgers ziek of gaan ze hun soortgenoten opeten? Dat zou niet logisch zijn in de tekst. Raken ze verslingerd aan de lekkere smaak van de mens? Dat zou kunnen. Of zouden grote vleeseters als tijgers mensenvlees vies vinden? Nee, dat klinkt niet echt logisch hè? C is dus het juiste antwoord. (Antwoord C: verslingerd raken aan de lekkere smaak van de mens)
6. Welke woord zou je het best voor de tweede zin kunnen zetten? Laten we elk woord eens invullen. Welke past het beste? Het woord 'want' past het beste, want dat **signaalwoord** geeft aan dat er een **uitleg** (een **verklaring**) komt voor de eerste zin. Er wordt verteld waarom haaien zo goed zijn uitgerust als jager (zo goed kunnen jagen). Ze hebben een enorme bek met vlijmscherpe tanden: dat helpt bij de jacht! (Antwoord B: want)
7. Welk antwoord omschrijft deze zin het best? Wat betekent de zin 'Haaien zijn als jagers uitstekend uitgerust'? Als je twijfelt, kun je de tekst ervoor en erna lezen om te kijken of je achter de betekenis kunt komen (**strategie 3, Woorden of uitdrukkingen leren uit de tekst**). Betekent uitgerust in dit geval dat de haaien goed geslapen hebben en uitgerust aan de slag gaan? Nee, uitgerust betekent hier iets anders. Antwoord B en D vallen dus af. Betekent het dat haaien een lichaam hebben dat geschikt is voor de jacht of dat hun tanden uit hun mond steken? Dat laatste antwoord klinkt een beetje gek. 'Uitstekend uitgerust zijn' betekent in dit geval dat de haaien alles hebben om goed te kunnen jagen. Antwoord A dus. (Antwoord A: Haaien hebben een lichaam dat geschikt is voor de jacht.)
8. Waarnaar verwijst het woord 'die' (regel 20)? 'Die' is een **verwijswoord**. Om te weten te komen waar een woord naar **verwijst** moet je meestal een stukje **terug lezen**. In het stukje ervoor staat wie er zo moet wriken en spartelen om los te komen. Dat is de prooi van de haai; het dier waar hij op jaagt. Dus het goede antwoord is B. (Antwoord B: Naar: de prooi)
9. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Welke **relatie**, welk **verband** is er tussen deze twee zinnen? We gaan beide zinnen eens lezen. Geeft zin 2 een **uitleg** van de eerste zin? ... Nee. Geeft het een **voorbeeld** van de eerste zin? ... Ook niet. Is zin 2 een **gevolg** van zin 1? ... Ja, omdat die tanden schuin naar binnen staan, verdwijnt de prooi steeds verder de bek in als hij spartelt. Antwoord C zou dus kunnen. We kijken nog even naar antwoord D. Zijn de twee zinnen **tegenovergesteld** aan elkaar? Nee, ook niet. Het goede antwoord is dus C. (Antwoord C: De tweede zin geeft een gevolg van de eerste zin.)
10. Welke van de onderstaande beweringen is waar volgens de tekst? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen** en goed hebt onthouden, kun je het goede antwoord misschien zo wel vinden. Anders moet je even **zoekend lezen** in de tekst. We bekijken de antwoorden. Alle antwoorden gaan over tanden. In **alinea 2** gaat het daar ook over. Houdt een haai zijn hele leven dezelfde tanden? Nee, hij krijgt steeds nieuwe tanden, dat staat in regel 22 en 23. Heeft hij 120 tanden op een rij? Daarover werd in de tekst niets gezegd. Heeft een haai twee lange voortanden? Nee, dat stond ook nergens in de tekst. Heeft hij dan driehoekige tanden? Ja, dat stond er wel, in regel 18! Antwoord D is dus goed. (Antwoord D: Een haai heeft driehoekige tanden.)
11. De haai 'wisselt' dus zijn leven lang. Waar past deze zin het best achter? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logisch, begrijpelijk stukje krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Hier moet je goed bij nadenken. Klopt dit wel? Kan dit wel? Past dit wel? Wat betekent 'wisselen'? Als je je

eigen **voorkennis gebruikt**, weet je dat vast wel. Jullie hebben vroeger ook gewisseld. Wie weet wat ik bedoel? ... Tand en wisselen! De haai wisselt ook zijn tanden. Waar staat daar iets over? Niet in antwoord A en B. Wel in antwoord C en D. De zin past eigenlijk achter beide, maar we moeten het beste antwoord kiezen. Antwoord D is toch beter, want daar gaat het echt over het wisselen. Het nieuwe zinnetje past daar perfect achter; het geeft een soort conclusie of samenvatting van de zin ervoor. Antwoord D is dus juist.

(Antwoord D: Achter: ... plaats in. (r . 23))

12. Wat past het best op plaats 2? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Je moet eerst goed het stukje ervoor en erna lezen. We vullen de antwoorden één voor één in. Doe dit voor bij elke zin en leg uit waarom een zin wel of niet past. Ook al kennen de kinderen het woord 'legendarisch' niet, ze kunnen toch het goede antwoord bedenken, want de antwoorden A, B en D passen overduidelijk niet. Leg uit: 'Legendarisch' betekent: bekend uit verhalen, uit legendes.

(Antwoord C: legendarisch)

13. Wat kan een haai niet? Misschien weet je dit nog uit je hoofd. Anders moet je **zoekend lezen**. In de laatste **alinea** staat er iets over. In regel 28 en 29 staat dat ze niet stil kunnen liggen in het water. We bekijken de antwoorden. Welke antwoord past het best bij 'niet kunnen stilliggen'? ... Dat is antwoord A: stoppen met bewegen. Dat betekent hetzelfde als 'niet stil kunnen liggen'. We kijken nog even naar de andere antwoorden. Die zijn allemaal niet logisch. Antwoord A is dus juist.

(Antwoord A: stoppen met bewegen)

14. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een kort verhaaltje van vijf zinnen. Alle zinnen staan door elkaar. We moeten nu op zoek naar de eerste zin. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Antwoord A, B en C zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. Ook E is geen goede eerste zin, want er staat 'kooi duiken heet dit'. Die zin is niet te begrijpen als eerste zin omdat je niet weet waar het woordje 'dit' naar **verwijst**. Antwoord D blijft dus over. Wie kan het verhaaltje nu helemaal in de goede volgorde zetten?

(Antwoord D: Met haaien zwemmen klinkt niet heel aantrekkelijk.)

15. Wat bedoelt de schrijver vooral met deze zin? We bekijken de antwoorden. A en B zouden allebei wel kunnen. C en D zijn duidelijk fout. Maar is het nu antwoord A of B? ... B zou kunnen, maar het woordje 'alleen' heeft een relatie met de vorige zin. In de zin ervoor staat: Haaien kunnen niet stilliggen. 'Alleen grondhaaien kunnen dat', staat erachter. Daarom is antwoord A beter. Je ziet dus een soort tegenstelling in de twee zinnen: haaien kunnen niet stilliggen, maar één soort kan dat wel! Antwoord A is dus goed.

(Antwoord A: De grondhaai is de enige haaiensoort die wel stil kan liggen.)

16. Wat is de **bedoeling van deze tekst**? Wat voor **soort tekst** is het? We bekijken de antwoorden. Probeer de schrijver je vooral ervan te **overtuigen** voorzichtig te zijn in het water? Nee, daar schrijft hij niets over. Het is dus geen **betogende tekst**. Geeft hij dan informatie over de haai als jager? Ja, dat doet hij. We kijken nog even verder. Vertelt hij een spannend verhaal over haaien? Nee, het is geen **verhalende tekst** met **hoofdpersonen** en **spannende gebeurtenissen**. Geeft hij instructie voor het geval je overboord valt? Nee, het is ook geen **instructietekst**. Antwoord B blijft dus het juiste antwoord. Het gaat hier om een **informatieve tekst**.

(Antwoord B: Je informatie te geven over de kenmerken van de haai als jager.)

17. Wat is een voordeel voor de prooi van de haai? We lezen regel 32 t/m 35. Dat is best een lastig stukje. Lees het daarom nog eens langzaam en **nauwkeurig** door en probeer te begrijpen wat er staat (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). We bekijken de antwoorden. Antwoord A is fout, want we hebben net gelezen dat haaien juist niet stil kunnen liggen. Antwoord B is wel waar, het staat in de tekst, maar is dit een voordeel voor een prooi? Dat de haai op elke diepte kan zwemmen? ... Nee, eerder een nadeel. C klopt wel: haaien kunnen niet stil staan en dan ineens aanvallen. D is zeker fout, dus het juiste antwoord moet C zijn.

(Antwoord C: Dat haaien niet vanuit stilstand kunnen aanvallen.)

18. Zoek de eerste zin. Wat je hier ziet, is een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. Wat is een goede beginzin? Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Welke zin kun je meteen goed begrijpen? Welke zin staat op zichzelf en past dus het best op de eerste



plaats? Antwoord B, C en E zijn duidelijk geen goede eerste zinnen. A en D zouden wel kunnen. Maar ook A is geen goede eerste zin, want er staat 'In de film 'Jaws' wordt de haai ...'. Die zin zou misschien wel een beginzin kunnen zijn, maar niet als je naar de rest van de zinnen kijkt. Welk antwoord blijft over? ...

Antwoord D is de beste beginzin. Wie kan het verhaaltje nu helemaal in de goede volgorde zetten?

(Antwoord D: Over haaien zijn veel films gemaakt.)

Antwoorden

1. B
2. A
3. D
4. C
5. C
6. B
7. A
8. B
9. C
10. D
11. D
12. C
13. A
14. D
15. A
16. B
17. C
18. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustratie, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, soort tekst, verhaal, betoog, krantenartikel, gedicht, rijmen, couplet, alinea, lied, witregels, rijmschema, gepaard rijm, gekruist rijm, synoniemen, hoofdgedachte, auteur, uitdrukking, dramatisch, emotionele gebeurtenissen, droevig, spannend, grappig, dichter, dichtertelijke vrijheid, gevolg, oorzaak, tegenstelling, voorbeeld, gevoelens van de schrijver, conclusies trekken, dichteres.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-40 min.)

Benodigdheden

Oefentekst 6 *Gedichten* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.



1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag twee korte teksten lezen en daarna vragen beantwoorden. Die vragen gaan we samen maken. Zo leer je hoe je dit soort vragen het beste kunt maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustratie**, de eerste en laatste zin.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Dit doet me denken aan ...**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het moeilijke teksten? ...*

Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

- Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
- De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
- De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
- Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 6

De vragen 1 t/m 10 gaan over 'Verzamelen'.

- Wat voor **soort tekst** is 'Verzamelen'? We bekijken de antwoorden. Deze vraag is niet moeilijk, het is geen **verhaal**, geen **betoog**, geen **krantenartikel**; het is een **gedicht**. Hoe kun je dat zien? ... De regels zijn korter dan bij een gewone tekst en ze **rijmen**. Het goede antwoord is dus D.
(Antwoord D: gedicht)
- Hoeveel coupletten heeft deze tekst? Wat is een **couplet** precies? ... Een soort **alineea** in een **gedicht** of in een **lied**. Tussen de coupletten staan meestal **witregels**. Je moet dus kijken uit hoeveel losse stukjes dit gedicht bestaat. Hoeveel zijn dat er? ... Het zijn er 4, dus antwoord C is juist.
(Antwoord C: 4)
- Bekijk regel 2 t/m 7. Welke regels **rijmen** hier? ... De eerste twee regels rijmen, maar de volgende twee rijmen niet. Dan gaat het ineens om en om: 4 en 6 rijmen, en 5 en 7 rijmen. Dat betekent dat antwoord B goed is. Dit is wel een bijzonder **rijmschema**. Hoe rijmen gedichten vaak? ... Steeds twee aan twee is het bekendste rijmschema (AA-BB, **gepaard rijm** noemen we dat). Als je een sinterklaasgedicht maakt, doe je dat meestal met gepaard rijm. Maar je zou het ook eens anders kunnen doen: om en om (AB-AB, **gekruijsd rijm** noemen we dat). Dat zie je in regel 4 t/m 6.
(Antwoord B: regel 2 en 3, regel 4 en 6, regel 5 en 7)
- We lezen regel 11 t/m 13. Wat betekent 'rijke' hier? Jullie kennen het woord 'rijk' natuurlijk, maar in deze zin betekent het misschien wel wat anders. We bekijken de antwoorden. Wat betekent 'een rijke verzameling antiek'? Zou het een uitgebreide verzameling zijn? 'Uitgebreide' betekent 'grote', dat zijn **synoniemen**. Dat zou goed kunnen zijn, maar we bekijken de andere antwoorden ook nog even. 'Gouden' lijkt me niet goed. 'Kostbare' en 'dure' zijn ook twee synoniemen. Ze kunnen niet allebei goed zijn. Als je een rijke verzameling steentjes of schelpjes hebt, hoeft dat niet kostbaar of duur te zijn, maar je hebt er dan wel veel; je hebt dan een uitgebreide verzameling. Dus antwoord A is het goede antwoord.
(Antwoord A: uitgebreide)



5. Wat wil de schrijver met dit stukje zeggen? We lezen het stukje. We moeten ons eigenlijk afvragen wat de **hoofdgedachte** is van dit stukje (**strategie 6**). We bekijken de antwoorden. A zou wel kunnen, want hij noemt het woord 'raar'. We lezen de andere antwoorden. C en D zijn niet goed, dat staat helemaal niet in dat stukje. Maar B zou wel weer kunnen. Nu moeten we kiezen tussen A of B. Wat is de beste hoofdgedachte? Dat is toch B, want de schrijver vindt het niet alleen maar raar. Hij geeft ook aan dat die spullen veel waarde hebben voor de verzamelaar. B is dus een completer en beter antwoord.
(Antwoord B: Alle verzamelingen zijn waardevol voor degene die ze verzamelt.)
6. Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). We lezen het stukje ervoor. Wat lijkt je een logisch antwoord? Welk woord past hier het best? Verzamelen ze 'ook' geld? Waarom 'ook'? Het zou kunnen maar we kijken nog even naar de andere antwoorden. Verzamelen ze 'slechts' geld? Wat betekent slechts? Ze verzamelen 'alleen maar' geld. Dat klinkt logisch. Antwoord C en D zijn weer niet zo logisch. We moeten dus kiezen tussen A en B. Veel mensen verzamelen 'ook' geld, of 'slechts' geld, welke is het beste? 'Slechts' geld klinkt toch het beste. De schrijver laat een beetje merken dat hij het maar niets vindt dat veel mensen alleen maar geld verzamelen en niets anders.
(Antwoord B: slechts)
7. Welke zin is niet waar? We nemen de antwoorden één voor één door. Misschien heb je de tekst **nauwkeurig gelezen** en weet je het antwoord nog uit je hoofd. Anders moet je **zoekend lezen**. De schrijver kent inderdaad een meneer die koeientanden verzamelt; dat staat in regel 5 en 6. A is dus waar. De schrijver kent ook een oude dame die kruiken verzamelt; dat staat in regel 8. B is dus ook waar. De schrijver verzamelt echter geen bierviltjes, want hij heeft niets verteld over zijn verzameling. C is dus niet waar, dus dat moet het antwoord zijn. Voor de zekerheid controleren we antwoord D nog: de schrijver van het **gedicht** heet inderdaad Jules de Corte, dat staat onder de tekst. 'Auteur' betekent hetzelfde als 'schrijver', die twee woorden zijn dus **synoniem**. Ook D is dus waar.
(Antwoord C: De schrijver verzamelt bierviltjes.)
8. Wat had hier ook kunnen staan in plaats van 'is om 't even'? Als je deze **uitdrukking** kent, kun je het goede antwoord misschien meteen invullen. Zo niet, dan moet je alle antwoorden proberen en kijken welk antwoord het best in de tekst past. (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?** of **strategie 3, Woorden of uitdrukkingen leren uit de tekst**). Je kunt hier beide strategieën gebruiken. Welk antwoord kun je invullen en klinkt dan ook nog logisch? Alleen met antwoord A krijg je een logische, begrijpelijke zin: het maakt geen verschil of je nu bierviltjes spaart of iets anders, je kunt er veel genoeg aan beleven. Wie kan een zin bedenken met 'het is om het even'? ...
(Antwoord A: maakt geen verschil)
9. Wat betekent de uitdrukking 'er genoeg aan beleven'? Als je deze **uitdrukking** kent, kun je het goede antwoord misschien meteen invullen. Zo niet, dan moet je alle antwoorden proberen en kijken welk antwoord het beste is. Antwoord C en D zijn fout, dat zie je zo. Als je niet weet of het A of B is, moet je gokken. Het goede antwoord is B, want 'genoegen' is eigenlijk een **synoniem** voor 'plezier'.
(Antwoord B: Je hebt er veel plezier van.)
10. Wat voor soort tekst is dit vooral? We bekijken de antwoorden. Is het een **dramatische tekst** met veel **emotionele gebeurtenissen**? Nee. Het is ook geen **droevige** of **spannende** tekst. Dan blijft antwoord D over. Wie vindt het ook een **grappige** tekst? Wat zijn bijvoorbeeld grappige stukjes in het gedicht? ...
(Antwoord D: een grappige tekst)

De vragen 11 t/m 18 gaan over 'Dood zijn duurt zo lang'.

11. Hoeveel coupletten heeft 'Dood zijn duurt zo lang'? Wat was een **couplet** ook alweer? Een soort **alineä** in een **gedicht** of een **lied**, een los stukje tekst. Je moet dus kijken hoeveel losse stukjes (met **witregels** ertussen) dit gedicht heeft. Dat zijn er in totaal vijf. Het laatste couplet is maar één regel, maar toch tellen we die ook mee. Het juiste antwoord is dus C.
(Antwoord C: vijf)

12. Bekijk regel 27 t/m 32. Welke regels **rijmen** hier? We hebben het zonet bij het vorige gedicht gehad over rijmschema's. Welk **rijmschema** zie je hier? ... Het begint met **gekruijsd rijm**. Regel 27 en 29 rijmen en regel 28 en 30 ook, om en om dus. (AB-AB). Eigenlijk staat er in regel 27 en 29 twee keer hetzelfde woord op het eind, dus helemaal echt rijm is het niet. Dichters mogen dat doen. Dat noemen ze **dichterlijke vrijheid**; als **dichter** hoef je je niet altijd aan de regels van de taal te houden. Bij de laatste twee regels zien we weer **gepaard rijm** (AA). Welk antwoord past hierbij? ... Je ziet meteen al dat alleen antwoord C kan, want er staat bij de antwoorden maar één keer regel 27 en 29, en we weten al dat die rijmen. De rest van dat antwoord klopt ook: 28 en 30 rijmen, en 31 en 32.

(Antwoord C: regel 27 en 29, regel 28 en 30, regel 31 en 32)

13. Wat hebben deze stukjes met elkaar te maken? We bespreken de antwoorden één voor één. Is het tweede stukje een **gevolg** van het eerste stukje? Nee. Is het tweede stukje een **oorzaak** van het eerste stukje, of een **tegenstelling**? Ook niet. Is het tweede stukje een **voorbeeld** van het eerste stukje? Ja, want in het eerste stukje gaat het over dromen, in het tweede stukje staan verschillende mogelijke dromen. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord D: Stukje twee geeft voorbeelden bij stukje één.)

14. Welk woord past het best op plaats 2? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een logische, begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). We lezen het stukje ervoor. Denk eens logisch na: waar sla je op? Met een beetje **fantasie** kun je overal op slaan, maar wat is het meest logische antwoord? ... Dat is de trommel, antwoord B dus.

(Antwoord B: trommel)

15. Hoe voelt de schrijver van 'Dood zijn duurt zo lang' zich? Wat denken jullie? Op welke plaatsen in het gedicht kun je iets te weten komen over de **gevoelens van de schrijver**? We gaan **zoekend lezen**. In regel 28 staat dat hij een beetje bang is. En lees de laatste zin, welke **conclusie** kun je daar uit **trekken**? ... Ook hier is hij waarschijnlijk bang, want hij wil 's nachts een lampje aanlaten. Het juiste antwoord is dus bang.

(Antwoord A: bang)

16. Welke zin is niet waar? Als je het gedicht goed in je hoofd hebt, kun je deze vraag misschien meteen beantwoorden. Anders moet je **zoekend lezen**. We bekijken de antwoorden. Staat antwoord A ergens in de tekst? ... Nee, dat staat nergens, dus dat antwoord is waarschijnlijk niet waar. Voor de zekerheid lezen we de andere antwoorden nog even. B, C en D kloppen allemaal, want die staan wel in de tekst. Dus het blijft antwoord A; dat is niet waar en is dus het goede antwoord.

(Antwoord A: De schrijver is bang dat hij doodgaat als hij droomt.)

17. Wie heeft 'Dood zijn duurt zo lang' geschreven? Staat dat in de tekst? Nee, maar is het dan meteen antwoord A? Dat ook niet, want in het **gedicht** zelf staat nooit wie het geschreven heeft. Staat het wel ergens anders? Kijk eens goed? Rechts onderaan staat wie de **auteur** is: Willem Wilmink. Antwoord D is dus goed. Wie heeft wel eens meer een gedicht van Willem Wilmink gelezen. ... Wie kent een andere **dichter** of **dichteres**? ...

(Antwoord D: Willem Wilmink)

18. Welke zin is niet waar? We bekijken de antwoorden. Je kunt het antwoord niet in de tekst vinden; je moet het zelf bedenken. Klopt antwoord A? Moet een **gedicht** altijd **rijmen**? ... Nee, er zijn ook gedichten die niet rijmen. Dus antwoord A zou wel eens het goede antwoord kunnen zijn. Voor de zekerheid bekijken we de andere antwoorden nog even. B klopt, C klopt ook, dat hebben we in dit gedicht van Willem Wilmink gezien, hij schreef over zijn bange **gevoelens**. En D? Kan iedereen een gedicht maken? ... Ja, jullie hebben het toch allemaal wel eens gedaan! A is dus inderdaad het goede antwoord, want het is niet waar.

(Antwoord A: Een gedicht moet rijmen, anders is het geen gedicht.)

Antwoorden

- | | | |
|------|-------|-------|
| 1. D | 7. C | 13. D |
| 2. C | 8. A | 14. B |
| 3. B | 9. B | 15. A |
| 4. A | 10. D | 16. A |
| 5. B | 11. C | 17. D |
| 6. B | 12. C | 18. A |

Benodigdheden

Tekst *De kiwi* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

**1. Start**

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het eerste rapport van dit schooljaar. Jullie gaan een tekst lezen en daarbij vragen beantwoorden.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is met de vragen, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

- | | |
|-------|-------|
| 1. A | 11. A |
| 2. B | 12. B |
| 3. B | 13. C |
| 4. D | 14. C |
| 5. A | 15. B |
| 6. D | 16. C |
| 7. D | 17. D |
| 8. C | 18. C |
| 9. A | 19. A |
| 10. B | 20. E |

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	=	heel goed
3, 4 en 5 fouten	=	goed
6 en 7 fouten	=	voldoende
8 en 9 fouten	=	onvoldoende
10 fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	=	10	6 en 7 fouten	=	6
1 en 2 fouten	=	9	8 fouten	=	5
3 fouten	=	8	9 fouten	=	4
4 en 5 fouten	=	7	10 fouten of meer	=	3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen. Als de nabespreking te lang duurt, kunt u deze eventueel in tweeën splitsen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 1

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal doorlezen, titel, illustratie, voorspellen, voorkennis gebruiken, auteur, verwijswoord, signaalwoord, aanhalingstekens, letterlijk, figuurlijk, relatie tussen twee zinnen, tegenstelling, gevolg, voorbeeld, uitleg geven, met andere woorden zeggen, alinea, synoniem, samenvatting,

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging lezen, de tekst eerst even **globaal doorgelezen**? Heb je de **titel** gelezen en de **illustratie** bekeken? En de eerste en laatste regels gelezen? Toen kon je misschien al **voorspellen** waar het verhaal over ging (**strategie 0**). Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Wie wist al iets over het onderwerp? ...

1. Welke **titel** past het best boven de tekst? We bekijken de antwoorden. Eigenlijk zouden ze allemaal wel kunnen. Maar welk antwoord is het best? Het verhaal gaat vooral over de kiwi. Gaat het ook over de kip? ... Die wordt wel genoemd maar het gaat er niet echt over, dus B valt af. Worden er nog meer vogels uit Nieuw-Zeeland besproken? Nee, er worden wel andere vogels genoemd, maar er staat niet bij dat die in Nieuw-Zeeland voorkomen, dus C valt ook af. Worden er nog andere nachtdieren uit Nieuw-Zeeland besproken? Nee, uilen worden wel genoemd maar verder niet besproken. Dus D is ook niet goed. Blijft over antwoord A. Je kunt het eigenlijk ook al zien aan de eerste regel. Daar staat: een vreemde vogel. Het hele verhaal gaat over de bijzondere eigenschappen van de kiwi.
(Antwoord A: Een vreemde vogel, de kiwi)
2. Wat had de **auteur** ook kunnen zeggen in plaats van 'nauwelijks'? Als je het woord kent, kun je het antwoord meteen invullen. Anders kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Maar ervoor en erna wordt het woord 'nauwelijks' niet uitgelegd. Verderop in de tekst staat ook nog iets over de kip. Zou dat ons kunnen helpen? We gaan **zoekend lezen**. In regel 22 staat: een kip, die bijna even groot is als de kiwi. Laten we nu eens kijken welk antwoord het beste past. Antwoord C past niet in de zin; je kunt niet zeggen: hij is minder groter. We moeten dus kiezen uit antwoord A, B of D. De kip is iets kleiner, dat hadden we in regel 22 gelezen. Dus antwoord B is het juiste antwoord.
(Antwoord B: maar een klein beetje)
3. Welk geluid maakt de mannetjes-kiwi? Dat moeten we opzoeken in de tekst. We gaan **zoekend lezen**. In de derde regel staat iets: korr, korr. Zou het dan antwoord A zijn? Dit is een instinker, want wat staat er in de tekst? ... Dat zegt het vrouwtje. Maar wat zegt dan het mannetje? Nu moeten we even nauwkeurig lezen. Er staat in regel 2: Het mannetje roept zachtjes zijn eigen naam. Wat zegt hij dan? ... Kiwi, kiwi. Antwoord B is dus goed.
(Antwoord B: kiwi, kiwi)
4. Wat bedoelt de schrijver met het woord 'die'? 'Die' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat al eerder genoemd is. Dat klopt niet altijd, want soms staat datgene waarnaar verwezen wordt, ná het verwijswoord. We gaan eerst ervóór kijken: Kiwi's hebben lange veren, maar wel hele smalle. Waar zou dat 'die' dus naar verwijzen? We bekijken de antwoorden. Alleen antwoord D past goed, want de veren van de kiwi lijken op haren.
(Antwoord D: veren)
5. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden in zitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A, B en C beginnen allemaal met een verwijswoord: 'dat', 'die' en 'het'. In zin D staat het signaalwoord 'maar'. Dat zijn geen goede beginzinnen. De eerste zin moet dus wel zin E zijn, daar staat ook duidelijk het onderwerp genoemd: de kiwi. Maar hoe gaat het verhaaltje nu verder? We moeten er een begrijpelijk



verhaaltje van maken (**strategie 2, Begrijp ik wat is lees?**) De enige zin die achter zin E past, is zin C. Daarachter hoort zin B, want die gaat door over die veren die in zin C genoemd staan. Daarachter past alleen zin D. De laatste zin is dus zin A.

(Antwoord A: Dat zie je aan zijn snavel en typische vogelpoten.)

6. Kan de kiwi vliegen? Dit moet ergens in de tekst staan. We gaan **zoekend lezen**. Het antwoord staat in regel 7 en 8. De kiwi is een loopvogel. Het woord zegt het al: hij kan lopen maar niet vliegen. Er staat ook bij dat zijn vleugels te zwak en te klein zijn om mee te kunnen vliegen. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord D: Nee, want de vleugels van de kiwi zijn te zwak.)

7. Tot welke soort behoort de kiwi? Ook dat staat in de tekst. Als je de tekst **nauwkeurig gelezen** hebt, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen**. Het staat in de eerste alinea, in regel 7. De kiwi is een loopvogel, net als de struisvogel. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord D: tot de loopvogels)

8. Waarom heeft de **auteur** “neef” tussen **aanhalingstekens** gezet? Laten we de antwoorden bekijken. Wat is het meest waarschijnlijke antwoord? Wanneer zetten schrijvers meestal een woord tussen aanhalingstekens? ... Dat doen ze meestal omdat ze een woord op een beetje vreemde manier of een grappige manier gebruiken. Welk antwoord zou dan het beste zijn? ... Antwoord C is het beste, want daar staat dat de schrijver het woord niet echt **letterlijk** bedoelt. De kiwi is geen echte neef van de struisvogel. Het is een grappige manier om te zeggen dat de twee vogelsoorten familie van elkaar zijn. Hij gebruikt het woord hier dus **figuurlijk** en niet letterlijk.

(Antwoord C: Omdat de kiwi niet echt letterlijk een neef is van de struisvogel.)

9. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Met andere woorden; wat is de **relatie tussen deze twee zinnen**? We lezen de zinnen en bekijken de antwoorden. Is er sprake van een **tegenstelling**? Ja, in zin 1 staat iets over enorme ogen en in zin 2 over kleine kraalooogjes, dus antwoord A is waarschijnlijk goed. We bekijken voor de zekerheid de andere antwoorden nog even. Zin 2 is geen **gevolg**, geen **voorbeeld** en ook geen **uitleg** bij zin 1. A is dus inderdaad het goede antwoord.

(Antwoord A: Zin 2 is een tegenstelling van zin 1)

10. Hoe kun je deze zin **met andere woorden zeggen**? Dit is een zin met twee moeilijke woorden. Het woord ‘gezichtsvermogen’ ken je misschien wel. Om welk zintuig gaat het hier? ... Om de ogen. We bekijken de antwoorden. Antwoord A gaat over een snavel en voedsel. Dat antwoord is fout. Antwoord B zou kunnen. In de zin staat iets over ogen. Antwoord C kan weer niet, dat gaat niet over ogen. Zin D zou wel weer kunnen. We moeten dus kiezen tussen B en D. In D gaat het alleen maar over het gezichtsvermogen, in zin B staat er ook nog bij waarvoor ze hun ogen gebruiken: om te weten waar ze zijn. Dat zou wel eens de uitleg kunnen zijn van het woord ‘oriëntatie’: weten waar je bent. Antwoord B is inderdaad het goede antwoord.

(Antwoord B: Uilen gebruiken vooral hun ogen om te weten waar ze zijn.)

11. Wat betekent ‘de kiwi is kippig’? Als je het woord ‘kippig’ kent, kun je het goede antwoord al invullen. Anders moet je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)** toepassen. Als je de zin ervoor en erna leest, wat weet je dan van de kiwi? ... Kan hij goed zien en gebruikt hij zijn ogen veel? ... Nee, er staat dat hij kleine kraalooogjes heeft en dat hij die niet gebruikt. B is dus fout. De antwoorden C en D zijn ook fout, dat zie je meteen. Antwoord A is dus juist. ‘Kippig’ is dus een **synoniem** voor slecht zien.

(Antwoord A: De kiwi ziet heel slecht.)

12. Wat past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Alle antwoorden passen eigenlijk wel op die plek, maar welke is het best? Als we een stukje verder lezen, staat er: Dat voedsel bestaat uit wormen ... Het antwoord moet dus over voedsel gaan. Antwoord C en D vallen dus af. Kun je wormen invullen? ... Nee, dat is raar, want dan staat er: ... om wormen te vinden. Dat voedsel bestaat uit wormen ... Dat klinkt niet logisch. Het goede antwoord moet dus B zijn.

(Antwoord B: eten)

13. Hoe kan het dat de kiwi zo diep in de grond kan ruiken? Dat weet je misschien als je de tekst nauwkeurig hebt gelezen. Maar anders moet je even **zoekend lezen**. Het staat in de tweede alinea in de regels 15 t/m 17. We bekijken de antwoorden. Hé, dat is vervelend, alle antwoorden kunnen eigenlijk wel. Maar er is er maar één het beste. Welk antwoord geeft het beste antwoord op de vraag? A, B en D zijn allemaal een beetje waar. Maar antwoord C is het meest volledig. Daar staat dat hij een lange snavel heeft en dat de neusgaten aan het uiteinde zitten. Het gaat om die neusgaten, want die neusgaten gaan heel diep de grond in. Dus C is het beste antwoord.

(Antwoord C: Zijn neusgaten zitten aan het uiteinde van zijn lange snavel.)

14. Waarnaar verwijst het woord 'daar'? 'Daar' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal (niet altijd) naar iets dat in een vorige zin al genoemd is. De vraag is hier: Waar kan het jong nog een week op teren? Of met andere woorden: waar kan hij van leven? We lezen het stukje ervoor. In de buikholte van het jong zit nog een rest van de eidooier. Daar kan hij dus nog een week van leven. Welk antwoord is dan goed? ... Ik twijfel tussen C en D. Maar D is toch niet goed, want je kunt niet leven van je buikholte, maar wel van wat erin zit: de eidooier. Dus C is juist.

(Antwoord C: naar: de rest van de eidooier)

15. Welk woord past het best op plaats 2? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Voor wie is dat voedsel vooral belangrijk? Antwoord A past niet, want het gaat helemaal niet over uithoudingsvermogen. Antwoord D is ook vast niet goed, want het gaat hier ook niet over vrouwtjes en mannetjes. Nu moeten we kiezen tussen B en C. We lezen de tekst ervoor en erna nog even. In de regel ervoor gaat het over het jong dat leeft van die eidooier. Dus antwoord B is het meest logisch. Want het jong leeft van die enorme eidooier en dat kan alleen maar als het vrouwtje voldoende voedsel kan vinden.

(Antwoord B: jongen)

16. Wat kun je afleiden uit het woord 'helaas'? Als je het woord 'helaas' kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Anders moet je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)** toepassen en het stukje ervoor en erna lezen. Erna, in dezelfde zin, staat dat de kiwi's met uitsterven bedreigd worden. We bekijken nu de antwoorden. Staat hier een oorzaak, een tegenstelling, een probleem of een uitleg? ... Een probleem, want als je met uitsterven bedreigd wordt, is dat wel een probleem! Antwoord C is dus goed. 'Helaas' is dus ook een **signaalwoord**. Wat voor signaal geeft dit woord, als je het tegenkomt? ... Er volgt een probleem of iets vervelends! 'Helaas' is **synoniem** voor 'jammer genoeg'.

(Antwoord C: In de zin staat een probleem.)

17. Wat wil de auteur zeggen met het woord 'ook' in deze zin? Wanneer schrijf je het woord 'ook' op? ... Als er ergens meer van zijn, of als er iets hetzelfde is. We bekijken de antwoorden. Ook de kiwi's worden met uitsterven bedreigd. Welk antwoord past hier het best bij? ... Dat is antwoord D. Er staat niet in de tekst welke dieren dat dan zijn. Maar misschien weten jullie wel een paar dieren te noemen. **Gebruik je voorkennis!**

(Antwoord D: Er zijn nog meer dieren die met uitsterven bedreigd worden.)

18. Waar past deze zin het best? Wat betekent eigenlijk 'zelf je kostje bij elkaar scharrelen'? ... Dat betekent zelf je eten zoeken. Als we de zin lezen, over wie zou het dan gaan? Over de kiwi? Ja, maar de jonge of de oude kiwi? ... Het gaat over de jonge kiwi, want er staat: Daarna moet hij echter voor de rest van zijn leven zelf zijn kostje bij elkaar scharrelen. Hij hoefde dat eerst nog niet. Waar stond dat in de tekst? We gaan **zoekend lezen**. Onderaan de derde alinea staat het: Daar kan het jong nog een week op teren. Daar past de zin mooi achter. Het goede antwoord is dus C.

(Antwoord C: Achter: "... op teren." (r. 29))

19. Welke zin is niet waar? Laten we ze één voor één bekijken. In de eerste zin staat dat de kiwi boven de grond kan ruiken of er voedsel in de grond zit. Dat klopt niet, want hij moet zijn snavel in de grond steken. Het antwoord moet dus A zijn, maar voor de zekerheid controleren we of de andere antwoorden wel waar zijn. In de tweede zin staat dat vrouwtjes veel wormen eten voor ze eieren gaan leggen. Dat is waar (zie regel 24 en 25). In de derde zin staat dat de kiwi heel slecht ziet. Dat hadden we al ontdekt bij een vorige vraag, dat is dus ook waar. Bij het laatste antwoord staat tenslotte dat de vijanden van de kiwi de hond en de mens zijn. Ook dat is waar, volgens de laatste alinea. Het juiste antwoord (het antwoord dat niet waar is) is antwoord A.

(Antwoord A: De kiwi kan boven de grond ruiken of er voedsel in de grond zit.)



20. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een soort **samenvatting** van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A en B zijn geen goede beginzinnen, want je weet niet waarover het gaat. Zin C begint met 'ook', daar hoort zeker nog een zin vóór. Bij zin D weet je ook niet over wie het gaat: welk mannetje? Dus alleen zin E is een goede beginzin. Bij zin E is meteen duidelijk wat het **onderwerp** van dit verhaaltje is: de kiwi. Kunnen jullie ook de rest van het verhaaltje afmaken?

(Antwoord E: De kiwi is een heel bijzondere vogel.)

Benodigheden

Tekst *Mobiele telefoons recyclen* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

**1. Start**

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het tweede rapport van dit schooljaar. Jullie gaan een tekst lezen en daarbij vragen beantwoorden.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is met de vragen, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

- | | |
|-------|-------|
| 1. A | 11. A |
| 2. D | 12. C |
| 3. B | 13. D |
| 4. B | 14. B |
| 5. C | 15. A |
| 6. D | 16. C |
| 7. B | 17. D |
| 8. B | 18. D |
| 9. B | 19. C |
| 10. D | 20. A |

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	=	heel goed
3, 4 en 5 fouten	=	goed
6 en 7 fouten	=	voldoende
8 en 9 fouten	=	onvoldoende
10 fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	= 10	6 en 7 fouten	= 6
1 en 2 fouten	= 9	8 fouten	= 5
3 fouten	= 8	9 fouten	= 4
4 en 5 fouten	= 7	10 fouten of meer	= 3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen. Als de nabespreking te lang duurt, kunt u deze eventueel in tweeën splitsen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 2

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal lezen, zoekend lezen, voorspellen, voorkennis gebruiken, titel, illustratie, synoniem, alinea, relatie tussen twee zinnen, signaalwoord, oorzaak en gevolg, redenen, verwijswoord, schuingedrukt, term, werkwoord, verwoorden, samenvatting, hoofdgedachte, kern, bedoeling van de schrijver, slot, conclusie, soort tekst, argumenten, betogende tekst, informatieve tekst, verhalende tekst, hoofdpersoon, instructieve tekst, krantenbericht.

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging lezen, de tekst eerst even **globaal doorgelezen**? Heb je de **titel** gelezen en de **illustratie** bekeken? En de eerste en laatste regels gelezen? Toen kon je misschien al **voorspellen** waar het verhaal over ging (**strategie 0**). Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (strategie 1). Wie wist al iets over het onderwerp? ...

1. Welke zin is niet waar volgens de tekst? Hierbij moeten we **nauwkeurig lezen** wat er in de antwoorden staat en wat er in de tekst staat. Het is de eerste vraag, dus we gaan zoeken in het begin van de tekst, in de eerste **alinea**. Antwoord A: staat er in de tekst dat alle mensen tegenwoordig een mobieltje hebben? ... Er staat: Er zijn maar weinig volwassenen die geen mobieltje hebben. A is dus niet goed en dus niet waar. We lezen voor de zekerheid even snel de andere antwoorden door. Die zijn wel goed; dat kun je lezen in de eerste alinea. Het juiste antwoord is dus A, want dat antwoord is niet waar.
(Antwoord A: Alle mensen hebben tegenwoordig een mobiele telefoon.)
2. Welke antwoord geeft het beste weer wat deze zin betekent? De laatste jaren hebben de mobiele telefoons steeds meer functies gekregen. Misschien is het woord 'functies' een onbekend woord voor je. Maar als je de antwoorden leest, kun je misschien toch wel een antwoord kiezen dat bij de zin past en bij het stukje 'meer functies gekregen'. We bekijken de antwoorden. Zou A kunnen? Zou 'dat de mobieltjes klein en dun zijn' hetzelfde betekenen als 'meer functies gekregen'? Nee, dat denk ik niet. Zou B kunnen? Die zou wel kunnen passen, 'meer functies' betekent dan dat je er ook andere dingen mee kunt doen, zoals internetten en naar muziek luisteren. Ik kijk ook nog even naar C. Daar staat dat er meer knoppen op een mobiel zitten. Zou functies dan een ander woord (een **synoniem**) zijn voor knoppen? Ik heb nog nooit gehoord dat iemand knoppen 'functies' noemde, dus dat lijkt me ook fout. En D? D lijkt wel op B, maar welke is het beste? ... Bij B worden twee voorbeelden genoemd maar die zijn niet volledig, je kunt bijvoorbeeld ook foto's maken met je mobiel en dat staat er niet bij. Daarom is antwoord D is het beste, want het is een algemeen antwoord en past dus beter bij 'steeds meer functies'. En er staat ook 'tegenwoordig' bij. Dat is een synoniem voor 'de laatste jaren'. D is dus het beste antwoord, ook al zou B ook kunnen.
(Antwoord D: Met de mobieltjes van tegenwoordig kun je steeds meer dingen doen.)
3. Waarom worden mobieltjes vaak binnen twee jaar vervangen? Als je de tekst **nauwkeurig gelezen** hebt, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je even **zoekend lezen**. Het staat aan het eind van de eerste **alinea**. Antwoord B is dus goed.
(Antwoord B: Omdat iedereen een klein en dun mobieltje wil.)
4. Wat hebben deze twee zinnen met elkaar te maken? Met andere woorden: wat is de **relatie tussen deze twee zinnen**? We bekijken de antwoorden. Antwoord A en B gaan beide over **oorzaak en gevolg**. Als ik die twee zinnen lees, denk ik inderdaad dat er sprake is van een oorzaak en een gevolg. Hoe weet ik dat? ... Door het woordje 'want'. 'Want' is een **signaalwoord**. Welk signaal geeft dat woord je? Wat gaat er komen na het woordje 'want'? ... Na 'want' volgt meestal een **reden** of een oorzaak. Dus de oorzaak staat in de tweede zin, en het gevolg in de eerste. Antwoord B is dus goed.
(Antwoord B: In zin 1 staat het gevolg en in zin 2 de oorzaak.)
5. Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Alleen antwoord C past goed in de zin.
(Antwoord C: want)



6. Wat betekent ongeveer hetzelfde als 'recyclen'? 'Recyclen' is een Engels woord. We moeten dus een **synoniem** zoeken voor dat woord; een woord dat hetzelfde betekent. Als je het woord al kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Anders moet je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)** toepassen: de tekst ervóór en erna lezen om te kijken of we erachter kunnen komen. Er staat: We noemen dat recyclen. Het antwoord zal er dan wel vóór staan. Hoe weet ik dat? ... Door het **verwijswoord** 'dat'! Dat verwijst naar iets dat al eerder genoemd is. In de zin ervoor staat uitgelegd wat 'recyclen' is. Er staat dat mobieltjes kunnen worden hergebruikt. Welke antwoord past daarbij? ... Antwoord D, want daar staat opnieuw gebruiken, en dat is hetzelfde als hergebruiken (her = weer, nog eens, opnieuw).
(Antwoord D: opnieuw gebruiken)
7. In welke zin wordt uitgelegd wat coltan is? Misschien weet je het nog, als je **nauwkeurig** hebt **gelezen**. Anders moet je nu **zoekend lezen**. Het woord coltan komt in alinea 2 voor. Wat staat erover? In regel 17 staat het woord **schuingedrukt**. Waarom heeft de schrijver dat woord schuingedrukt? ... Om aan te geven dat het een belangrijk woord is dat hij voor de eerste keer noemt. De betekenis staat er achter in regel 17 en 18. Dat is dus het goede antwoord.
(Antwoord B: "Dit is ... mobiele telefoons." (r. 17 en 18))
8. Waarom is de stof coltan zo waardevol? We bekijken de antwoorden. Welke past het best? Misschien heb je het onthouden, toen je de tekst las. Anders moet je **zoekend lezen**, om het antwoord te vinden. **Alinea 2** gaat over coltan, dus daar zal het wel staan. Het antwoord staat in de laatste regels van alinea 2. De antwoorden A, C en D zijn allemaal waar, maar geven geen antwoord op de vraag. Bijvoorbeeld, in antwoord C staat: 'Coltan is een grondstof waar veel geld mee te verdienen is.' Maar de vraag was nou juist: waarom dan? Het beste antwoord is daarom B.
(Antwoord B: Door coltan kunnen de batterijen heel klein gemaakt worden.)
9. Waarnaar verwijst het woord 'het'? 'Het' is hier een **verwijswoord**. Waar verwijst het naar? Naar iets dat in de vorige zin genoemd staat. Maar soms moet je nog verder terugzoeken. Staat het hier in de zin ervoor? ... Nee, het staat in de zin dáárvóór. 'Het' verwijst naar de grondstof coltan. Antwoord B is dus goed.
(Antwoord B: naar: de grondstof coltan)
10. Welk antwoord geeft deze zin het best weer? We bekijken de antwoorden. Antwoord A is onzin. Antwoord C klopt ook niet. B zou misschien wel kunnen en D ook. Maar welk antwoord is het beste? Dat is toch D, want dat antwoord is preciezer.
(Antwoord D: Zonder coltan zouden mobieltjes heel groot en zwaar zijn.)
11. Waardoor is Congo arm? Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst. Het woord Congo staat in de derde **alinea**, meteen aan het begin. Als je de eerste paar regels leest, weet je het antwoord. Dat is antwoord A.
(Antwoord A: door de burgeroorlogen)
12. Wat zijn beschermde diersoorten? We kunnen **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)** toepassen. Dan lezen we de tekst ervoor en erna. In dit geval worden we niet veel wijzer. Maar misschien weet je al iets over dit onderwerp en heb je de **term** 'beschermde diersoorten' wel eens gehoord? Je kunt dan je **voorkennis gebruiken**. We bekijken de antwoorden. Welke antwoord is het meest logisch? A is niet goed, want er staat in regel 25 niets over burgeroorlogen. B en D passen ook niet goed. Want in de tekst gaat het over dieren die in parken leven, niet over dierentuinen en over huisdieren. Antwoord C is dus het beste antwoord.
(Antwoord C: Dieren waarop niet gejaagd mag worden.)
13. Welk woord past het best op plaats 2? We proberen alle antwoorden in te vullen en dan kijken we of we een begrijpelijke zin krijgen (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). Alleen antwoord D past goed in de zin.
(Antwoord D: doordat)
14. Hoe zou je dit deel van de zin met andere woorden kunnen zeggen? '... neemt ook het voedsel voor deze dieren af.' Welk **werkwoord** staat er in dit stukje? ... 'neemt ... af' komt van afnemen. Afnemen heeft meer betekenissen. Je kunt zeggen: Ik neem jou je mobiel af. Dan betekent het ... afpakken. Afnemen betekent ook: minder worden, bijvoorbeeld: De hoeveelheid regen neemt af. Wat zou het hier betekenen? Lees regel 26 en 27 en bekijk de antwoorden. Antwoord B is het meest logisch, het past het best bij regel 26 en 27.
(Antwoord B: "... is er minder voedsel voor deze dieren.")

15. Wat bedoelt de schrijver met het woord 'dit' in regel 27? 'Dit' is een **verwijswoord**. Meestal verwijst een verwijswoord naar iets wat al eerder in de tekst genoemd is. Soms ook niet. We gaan kijken hoe het hier is. We lezen de zin ervoor en we bekijken de antwoorden. Antwoorden B en D zijn fout, dat zie je meteen. Nu moeten we kiezen tussen antwoord A en C, die staan allebei in de zin vóór het woord 'dit'. Welke van de twee is nu het beste antwoord? Waardoor sterven de dieren? Door de kleinere parken of door te weinig voedsel? ... Door te weinig voedsel, dus antwoord A is beter, preciezer dan C.

(Antwoord A: het voedsel voor de dieren dat afneemt)

16. Welke antwoord **verwoordt** deze zin het best? Hierbij kun je je **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Misschien heb je bij rekenen al met procenten gewerkt. Dan weet je dat 1% een honderdste deel is. En 100% is het totaal. Een afname van 90% betekent dat er 90% minder gorilla's zijn. Hoeveel blijven er dan nog over? ... 10%. Dit is eigenlijk een beetje een rekensom. Maar als je zulke dingen tegenkomt in de krant is het wel belangrijk dat je begrijpt wat er staat. Het goede antwoord is dus C.

(Antwoord C: Van elke 100 gorilla's zijn er nog maar 10 over.)

17. Waarom moeten oude mobieltjes volgens de auteur hergebruikt worden? We bekijken de antwoorden. Als je **nauwkeurig** hebt gelezen weet je het goede antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. Antwoord A klopt zeker niet. B, C en D zouden alle drie kunnen maar welke is het beste antwoord? Wat zou de auteur het belangrijkste vinden van die drie antwoorden? ... Antwoord D.

(Antwoord D: Omdat dat beter is voor de natuur in Congo.)

18. Zoek de eerst zin. Je ziet hier een kort verhaaltje, een soort **samenvatting** van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A begint met het signaalwoord 'bijvoorbeeld', daarom is dit geen goede eerste zin. Want 'bijvoorbeeld' geeft aan dat er eerder al iets over gezegd is. Zin B begint met 'maar'. Dat is ook een signaalwoord. 'Maar' duidt op een tegenstelling maar die moet ook eerder genoemd zijn, dus ook dat is geen goede eerste zin. Zin C zou wel kunnen en zin D ook. Zin E begint met het signaalwoord 'daardoor', dus ook dat is geen goede beginzin. We moeten nu kiezen tussen C en D. C past beter achter zin B, want daar wordt coltan genoemd. Dus zin D is de beste beginzin. Kunnen jullie nu het hele verhaaltje in de juiste volgorde zetten?

(Antwoord D: De ontwikkeling van de mobiele telefoon gaat snel, dat staat vast.)

19. Wat is de **hoofdgedachte** van deze tekst? Ofwel: wat is het belangrijkste (**de kern**) van deze tekst (**strategie 6, Hoofdgedachte bepalen**)? We lezen de antwoorden. Alle antwoorden zijn waar; ze kloppen allemaal. Maar welke is het beste? Wat is het belangrijkste wat de schrijver je wil vertellen? Als je de tekst goed begrepen hebt, weet je het. Anders moet je nu zoekend lezen. Misschien staat er iets in het **slot**. In het slot staat vaak een **conclusie**, of een korte **samenvatting**. Of wat de schrijver het belangrijkste vindt, dus zijn **bedoeling**. Inderdaad, in de laatste regel staat wat de schrijver het belangrijkste vindt. Welk antwoord past hier het best bij? ... Antwoord C.

(Antwoord C: Door mobieltjes te recyclen, helpen we de gorilla te beschermen.)

20. Wat voor een **soort tekst** is dit? We bekijken de antwoorden. Antwoord A zou kunnen. Want de auteur geeft veel informatie en hij heeft ook een boodschap. Hij betoogt dat we allemaal onze mobieltjes moeten recyclen. Hij geeft er ook **argumenten** bij. A zou dus kunnen, want het is zowel een **informatieve tekst** als een **betogende tekst**. We bekijken voor de zekerheid ook de andere antwoorden nog even. Het is niet echt een **verhalende tekst** met een **hoofdpersoon**, dus B kan niet. Er worden ook geen instructies gegeven in de tekst, dus het is geen **instructieve tekst**. En het ziet er ook niet uit als een **krantenbericht**. Het blijft dus antwoord A.

(Antwoord A: een informatieve en betogende tekst)

Benodigdheden

Tekst *Zure mieren* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

**1. Start**

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het derde rapport van dit schooljaar. Jullie gaan een tekst lezen en daarbij vragen beantwoorden.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. U zegt van tevoren: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?): het stukje nog een keer wat langzamer lezen.* Daarna deelt u de tekst uit.

Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is met de vragen, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Er is geen tijdslimiet.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

- | | |
|-------|-------|
| 1. A | 11. C |
| 2. D | 12. C |
| 3. B | 13. A |
| 4. C | 14. D |
| 5. C | 15. B |
| 6. A | 16. D |
| 7. A | 17. A |
| 8. E | 18. B |
| 9. B | 19. C |
| 10. B | 20. B |

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	=	heel goed
3, 4 en 5 fouten	=	goed
6 en 7 fouten	=	voldoende
8 en 9 fouten	=	onvoldoende
10 fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	=	10	6 en 7 fouten	=	6
1 en 2 fouten	=	9	8 fouten	=	5
3 fouten	=	8	9 fouten	=	4
4 en 5 fouten	=	7	10 fouten of meer	=	3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen. Als de nabespreking te lang duurt, kunt u deze eventueel in tweeën splitsen.

3. Nabespreking bij begrijpend leestoets 3

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: nauwkeurig lezen, globaal lezen, titel, illustratie, voorspellen, voorkennis gebruiken, zoekend lezen, alinea, letterlijk, synoniem, hoeveelheden, getallen, aanhalingstekens, figuurlijk, signaalwoord, verwijswoord, spreekwoord, mening, teruglezen, verhalende tekst, betogende tekst, argumenten, krantenbericht, informatieve tekst, instructieve tekst.

Hebben jullie, voordat je de tekst **nauwkeurig** ging lezen, de tekst eerst even **globaal doorgelezen**? Heb je de **titel** gelezen en de **illustratie** bekeken? En de eerste en laatste regels gelezen? Toen kon je misschien al **voorspellen** waar het verhaal over ging (**strategie 0**). Misschien kon je ook je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Wie wist al iets over het onderwerp? ...

Toelichting bij de vragen:

1. Wat is niet waar volgens de tekst? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen** en goed hebt begrepen, weet je het antwoord misschien wel. We bekijken de antwoorden. Is antwoord A waar? Als je het niet weet, moet je **zoekend lezen**. In de tweede **alinea** staat iets over een slurf en een olifant. Antwoord A en B gaan daar over. Maar hier moet je wel nauwkeurig lezen, want de antwoorden lijken erg op elkaar. Antwoord B is goed, want dat staat **letterlijk** in regel 6. Antwoord A klopt niet en is dus het juiste antwoord.
(Antwoord A: De neus van de miereneter lijkt op de slurf van een olifant.)
2. Wat had de auteur ook kunnen zeggen in plaats van 'natuurlijk'? We gaan kijken welk antwoord het best past op de plaats van 'natuurlijk'. Antwoord A (in de natuur) past niet, antwoord B (bijna) klinkt ook raar. Antwoord C (misschien) past wel in de zin, maar is toch niet zo logisch. Antwoord D (vanzelfsprekend) is het goede antwoord. 'Vanzelfsprekend' is een **synoniem** voor het woord 'natuurlijk'. Voorbeeldzin: "Kom jij vanavond ook?" "Ja, natuurlijk!"
(Antwoord D: vanzelfsprekend)
3. In welk deel van de tekst gaat het over het uiterlijk van de miereneter? We bekijken de antwoorden. Antwoord A is goed; **alinea 1** gaat inderdaad over het uiterlijk van de miereneter. Voor de zekerheid kijken we nog even naar de andere antwoorden. Antwoord B noemt alinea 1 en 2. Gaat de tweede alinea ook over het uiterlijk van de miereneter? ... Ja, ook die alinea gaat over het uiterlijk. Welk antwoord is nu het best? ... Antwoord B, want dat is het meest volledig. Dit is een instinker, want als je denkt dat het antwoord A is, en je kijkt niet verder, dan doe je het fout.
(Antwoord B: in alinea 1 en 2)
4. Waar past deze zin het best? We gaan nu in de tekst naar iets zoeken waar het gaat over **hoeveelheden, getallen** dus. We gaan dus **zoekend lezen**. Aan het eind van de derde **alinea** staan getallen. Er staat een heel hoog getal: 30.000. Zou de zin daarachter passen? ... Ja, dat past heel goed. Welke antwoord is dat? ... Antwoord C is dus juist. Om het zeker te weten kunnen we nog even kijken of de zin ook nog ergens anders past. Antwoord A past niet als je nadenkt over de betekenis. Het is geen begrijpelijke tekst als je die zin daar zet (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Dat geldt ook voor antwoord D, de zin past daar niet. Antwoord B zou misschien wel kunnen, want de zin zou wel kunnen achter regel 9. Maar toch is antwoord C beter. Wie kan dat uitleggen? ... In antwoord C staat 30.000, en dat is heel veel. Dat is precies wat 'ongelooflijke hoeveelheid' betekent. In regel 9 gaat het over een enkele worm of bes. Niet over heel veel wormen of bessen. Dat antwoord valt af. Antwoord C is dus juist.
(Antwoord C; achter: ... per dag! (r. 20))
5. Waarom heeft een miereneter grote klauwen nodig? Dat staat wel ergens in de tekst. We bekijken de antwoorden. Als je **nauwkeurig gelezen** hebt, weet je het antwoord misschien nog wel. Anders moet je **zoekend lezen**. In de derde alinea gaat het over de klauwen. In regel 13 t/m 15 staat het. Het goede antwoord is dus C.
(Antwoord C: Om de termietenheuvels mee open te maken.)



6. Waarom staat het woord “beton” hier tussen **aanhalingstekens**? We bekijken de antwoorden. Welke antwoorden vallen al meteen af? ... Dat zijn antwoord C en D. Want beton is typisch iets dat door mensen gemaakt wordt. Die bouwen huizen van beton. Maar termieten (een soort grote mieren) kunnen natuurlijk geen beton maken. Nu blijven A en B over. Welk antwoord is het meest logisch? ... Antwoord A, want de schrijver weet ook wel dat die termietenheuvels niet echt van beton zijn, maar hij bedoelt dit niet **letterlijk** maar **figuurlijk** (het is niet letterlijk zo, maar het lijkt er op). Hij maakt eigenlijk een soort woordgrapje. Hij wil ons laten weten dat het niet om echt beton gaat, en daarom zet hij het woord tussen aanhalingstekens. Anders zouden we kunnen denken dat hij het echt meent.
(Antwoord A: Omdat termietenheuvels niet echt van beton zijn.)
7. Welk woord had de auteur achter ‘kleinere’ kunnen zetten? We bekijken welk antwoord het best in de zin past. Het moet een begrijpelijke zin worden. Dus passen we **strategie 2** toe (**Begrijp ik wat ik lees?**). Er is maar één antwoord mogelijk om een begrijpelijke zin te krijgen en dat is antwoord A. Waarom heeft de schrijver dat woordje er niet bij gezet? ... Schrijvers willen in een zin of in een stukje tekst liever niet te veel dezelfde woorden gebruiken. Dan wordt het een beetje saai. Dus als het niet echt nodig is, dan laten ze zo’n woord de tweede keer weg. Want we begrijpen het immers zo ook wel.
(Antwoord A: nagel)
8. Zoek de eerste zin. Je ziet hier een verhaaltje van vijf zinnen. De zinnen staan door elkaar. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A, B en C zijn geen goede beginzinnen, want daar staan verwijswoorden in; je weet dus niet precies waar het over gaat. Nu blijven zin D en E over. Wat is de beste beginzin? ... Zin E is beter, want dat geeft het onderwerp beter aan. Bij deze zin weet je wel meteen waar het over gaat. Kunnen jullie ook de rest van het verhaaltje afmaken?
(Antwoord E: Naast de gewone miereneter bestaat er ook nog een reuzenmiereneter.)
9. Wat kun je zeggen over ‘de versterkte burcht’? We bekijken de antwoorden. Antwoord A en D vallen meteen af, want het is zeker geen **spreekwoord** en ook geen **mening**. B en C blijven over. Is dit nu **letterlijk** bedoeld of **figuurlijk**? ... Figuurlijk, want zo’n termietenheuvel is geen echte burcht waarin ridders wonen. Antwoord B is dus juist. Wat had de schrijver hier ook kunnen doen? ... Hij had ‘burcht’ tussen **aanhalingstekens** kunnen zetten. Dat heeft hij eerder in de tekst wel gedaan, bij ‘beton’, maar hier niet. Dat is de vrijheid van de schrijver!
(Antwoord B: Dit is figuurlijk bedoeld.)
10. Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden op die plek in te vullen en dan gaan we kijken of het een begrijpelijk stukje wordt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Waarom kan antwoord A niet? ... Er staat: ‘ten tweede’, dan zou er daarvoor ook ergens ‘ten eerste’ moeten staan en dat is niet zo. D kan ook niet, want dan past de zin niet bij de zin ervoor. Ik twijfel een beetje tussen B en C. Wat wil het **signaalwoord** ‘vervolgens’ ons vertellen? ... Dat er eerst iets gebeurt en dat er daarna (vervolgens) nog iets gebeurt. Dat antwoord past hier goed. Het past beter dan het woord ‘bovendien’. Antwoord B is dus juist.
(Antwoord B: Vervolgens)
11. Wat is een ander woord voor ‘speeksel’? Als je het woord kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Anders moeten we **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). We lezen de tekst die bij het woord staat. De zin waar het woord in staat, helpt ons al een stuk op weg. Het gaat over zijn lange tong en er blijven mieren aan zijn kleverige speeksel hangen. Welk antwoord past hierbij? ... Dat is antwoord C: ‘spuug’. ‘Spuug’ is een **synoniem** voor ‘speeksel’.
(Antwoord C: spuug)
12. Wat bedoelt de schrijver met het woord ‘dit’ in regel 19? ‘Dit’ is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat al eerder genoemd is. Je moet dus eerst kijken in het stukje ervoor. Een enkele keer staat het in het stukje erna. Wat kan hij wel 150 keer per minuut doen? ... Het staat in de regel ervoor: Hij haalt zijn tong naar binnen, schraapt de insecten eraf en slikt ze door. Welk antwoord past hier het best bij? ... Dat is antwoord C. Maar D klopt toch ook? ... of niet? ... Antwoord D is wel waar, maar het antwoord is minder volledig. Daarom is C beter.
(Antwoord C: met zijn tong mieren naar binnen halen en doorslikken)

13. Wat zijn 'gepantserde diertjes'? Als je het woord 'gepantserd' kent, kun je het antwoord meteen invullen. Als je het niet weet, kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). Als we de tekst ervóór en erna lezen helpt ons dat dan? ... Het woord wordt niet echt uitgelegd maar als je nadenkt over de zin, kun je misschien wel ongeveer nagaan wat het moet betekenen. De miereneter heeft een sterk maagzuur nodig om die mieren te verteren. Dat gaat dus niet gemakkelijk. Waarom zijn die mieren zo moeilijk te verteren? Misschien kun je je eigen **voorkennis** hier **gebruiken** (**strategie 1**). Kun je een mier gemakkelijk doodslaan? ... Nee, want ze zijn erg hard. Welk antwoord past daarbij? In antwoord A staat iets over een hard schild. Dat zou dus wel passen. Antwoord B is een instinker. Daar staat iets over een panter, maar dat dier heeft er niets mee te maken. Antwoord C en D gaan over vervelende en wriemelende diertjes. Dat is ook heel wat anders dan 'hard'. Het goede antwoord moet dus A zijn. Misschien heb je wel eens van een gepantserde auto gehoord. Dat is een auto met een heel stevige buitenkant, waar kogels niet doorheen kunnen. Dat klopt dus ook met antwoord A.

(Antwoord A: diertjes met een hard schild)

14. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. In antwoord B en C staat waar het stukje over gaat; over de miereneter. Welke van de twee is de beste beginzin? Dat is C. Welke woorden in antwoord B geven je aan dat dit geen goede beginzin is? ... De woorden 'zo' en 'eruit', dat zijn verwijswoorden die aangeven dat er in een eerdere zin iets over gezegd is. Als C de beginzin is, welke zin past daar dan achter? ... E is de enige zin die past. Daar moet zin A achter, dan B en de laatste zin is dan D.

(Antwoord D: Dat kunnen er wel 30.000 per dag zijn.)

15. Waarom slikt de miereneter kiezels in? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen**, weet je het misschien nog. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. In de vierde **alineea** staat iets over kiezels. We lezen regel 22 en 23. Welke antwoord past hierbij? ... Dat is antwoord B.

(Antwoord B: Om het voedsel mee te kunnen vermalen.)

16. Wat is er volgens de tekst zo uniek aan dit zoogdier, de miereneter? 'Voor een zoogdier is dat uniek' staat er in regel 25. 'Uniek' betekent: heel bijzonder; hij is de enige die dat heeft. Wat wordt bedoeld met 'dat'? 'Dat' is een **verwijswoord**; het verwijst naar iets dat al eerder genoemd is. We gaan dus **teruglezen**. In de regel ervoor staat het antwoord: er zitten geen tanden in zijn mond. Antwoord D is dus goed. Maar als de miereneter het enige zoogdier is zonder tanden, hoe kan het dan dat de kip ook geen tanden heeft? ... De kip is geen zoogdier, maar een vogel.

(Antwoord D: Dat hij geen tanden heeft.)

17. Welk woord past het best op plaats 2? We lezen zin 28 en 29 nauwkeurig. Wat staat er precies? ... Als mieren bedreigd worden, geven ze een mierenzuur af. Welk woord past daarbij? We proberen alle antwoorden op die plek in te vullen en dan gaan we kijken of het een begrijpelijk stukje wordt (**strategie 2: Begrijp ik wat ik lees?**). Zou het mierenzuur lekker zijn? ... Nee, dus antwoord B valt af. **Gebruik je eigen voorkennis**. Wat weet je van zuur? Is dat dodelijk, bijtend of genezend? Welk antwoord zou het best passen bij mierenzuur dat mieren gebruiken tegen hun vijanden? ... Dat is antwoord A. Antwoord C zou misschien ook kunnen, want dat mierenzuur is misschien wel dodelijk voor kleine insecten die de mieren aanvallen.

Maar het is niet dodelijk voor mensen en ook niet voor miereneters. Dus antwoord A is toch beter.

(Antwoord A: bijtende)

18. Welke zin is niet waar volgens de tekst? Als je de tekst **nauwkeurig** hebt **gelezen** en alles hebt onthouden, kun je het goede antwoord meteen invullen. Anders moet je **zoekend lezen** in de tekst. In de derde alinea, op regel 13, staat iets over de nagels; drie nagels en nog een kleinere. Dat zijn er vier. Antwoord A is dus goed. In de tweede alinea staat iets over zijn voedsel, in regel 9. Hij eet ook wel eens een bes en een worm, en dat zijn geen insecten. Dus antwoord B klopt niet, dat is niet waar. Dus het goede antwoord is B. We kijken voor de zekerheid nog even naar de andere antwoorden. C en D zijn wel waar, dus het goede antwoord is inderdaad antwoord B.

(Antwoord B: Miereneters eten alleen insecten.)



19. Waarom heeft de schrijver deze tekst geschreven? We bekijken de antwoorden: A. Om de lezers te vermaken. Welke tekstsoort wordt vooral geschreven om de lezers te vermaken? ... Verhalende teksten. Dit is geen **verhalende tekst**. Welke tekst wordt geschreven om lezers te overtuigen? ... **Betogende teksten**. Dit is ook geen betogende tekst met een **mening** en **argumenten** erbij. Welke teksten worden geschreven om informatie te geven? ... **Krantenberichten** en **informatieve teksten**. Wat is dit voor een tekst? ... Het is een informatieve tekst. Dus antwoord C klopt. Antwoord D is niet goed, want de tekst is ook geen **instructieve tekst**, waarbij de schrijver instructies geeft hoe je iets moet doen. Het juiste antwoord is dus C.
(Antwoord C: Om de lezers informatie te geven.)

20. Zoek de laatste zin. Hé, we moeten weer de laatste zin opzoeken, net als bij vraag 14. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. Zin A, B, C en E zijn allemaal geen goede beginzinnen, want ze zijn onduidelijk, er staan **verwijswoorden** in en **signaalwoorden** die naar eerdere zinnen verwijzen. De beginzin is dus zin D. Hoe nu verder? ... B en E passen daar niet achter, maar A en C allebei wel. Welke van die twee is de beste tweede zin? ... C is het beste als tweede zin, want die zin komt duidelijk vóór zin A; eerst wordt er verteld dat ze niet erg op elkaar lijken en dan, bij A, noemen ze een verschil. Dat is een betere volgorde dan andersom. Dus eerst D, dan C, dan A. Hoe nu verder? ... Dan E en op het laatst B, want B past wel achter E maar andersom klinkt niet logisch. Dus antwoord B is juist.
(Antwoord B: Terwijl de luiaard een stomp snuitje heeft.)

